

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK VII.

CELOVEC, SOBOTA, 29. NOVEMBER 1952

ŠTEV. 84 (544)

„Rajkov“ proces v Pragi

Od 14 obtoženih 11 obsojenih na smrt — Procesi na vidiku tudi v drugih satelitskih deželah

Minuli teden, 20. t. m. se je v Pragi pričel spet en „Rajkov“ proces proti bivšemu generalnemu sekretarju KP Češkoslovaške Rudolfu Slanskemu in 13 drugim bivšim funkcionarjem češke kominformovske partije odnosno vlade. Med obtoženci je tudi bivši zunanji minister Clementis, o katerem je kominforma nekoč načrtno in zlonamerno razširjala lažni-vo vest, da je zbežal v Jugoslavijo.

Proces se je odvijal z vso naglico in so ga pripravili tako skrbno, da ja ne bi mogla nastati kaka režijska napaka. „Priznavanja“ storjenih napak in grehov so bila tako gorostasna in neverjetna, da je skoro nemogoče najti besedi za njih oceno. Tudi nikdar ne bo mogoče docela dognati, kaj se razen na takih procesih običajnih ozadij še vse skriva za to novo sodno burko v sovjetskem bloku. Vsekakor značilna ugotovitev, ki je že od vsega početka ta proces postavila v svojstveno luč, je dejstvo, da so vsi obtoženci, razen Clementisa, židje, tla gre tu torej nedvoumno za nek porajajoči se ali pa tudi že povsem izoblikovani novi antisemitizem. Pa ne samo dejstvo, da je večina obtožencev židovskega porekla, priča o antisemitizmu v sovjetskem bloku, marveč so obtožence tudi dejansko dolžili pripadnosti k svetovni židovski cionistični organizaciji.

Če si ogledamo posamezne „grešnike“ in njih bivše funkcije v vladi in kominformistični partiji Češkoslovaške, šele vidimo vso tragiko takih procesov. Tu ne gre in ne more iti za likvidacijo tega ali onega dejanskega zločinca zoper svoj narod, tu očitno gre za likvidacijo cele garniture bivšega vodstva, ki je ne češkemu in slovaškemu narodu, marveč Kremlju postala nevarna iz kakršnih koli vzrokov. Vse obtožbe veleizdajstva, sabotaže, spionaže, ameriškega imperialističnega agentovstva itd., ki jih datira obtožnica deloma celo nazaj v mladostna leta obtožencev, donijo prav čudno in res ne preveč verodostojno ob dejstvu, da so bili nekateri obtoženci vodilni komunisti vse od prvih početkov češkoslovaške partije, da so jih v Pragi in iz Moskve do zadnjega, do tik pred aretacijo hvalili in povzdigovali kot vzore komunističnih borcev. Glavni obtoženeц Slansky je na primer še dva meseca pred svojim padcem v nemilost prejel najvišje odlikovanje — „red socializma“.

Najbolj tragični odlomek v poteku vsega

Dve obletnici

Zlasti v bosanskem mestecu Bihaču, pa tudi sicer v Jugoslaviji, so te dni praznovali 10. obletnico ustanovitve in prvega zasedanja Antifašističnega sveta narodne osvoboditve Jugoslavije. Važnejši in zgodovinsko pomembnejši pa je datum 29. november 1943, ko so se člani AVNOJ-a zbrali k svojem drugem posvetovanju v Jajcu. Devet let je torej danes, odkar se je bila s sklepom AVNOJ-a rodila nova Jugoslavija. Borbena in slavna pot njenih narodov od tedaj pa do danes nam je vsem znana, saj smo jo v mnogočem sodoživljali. Brez dvoma pa je največjo zmago izbojevala nova Jugoslavija prav v zadnjih letih, ko se je prodana in izdana od nekdanjih „velikih bratov“ postavila popolnoma na lastne noge in dokazala svetu, da tudi mala država zna prebresti vse težave in premagati vse udarce, pa naj prihajajo odkoder koli, samo da je enotna in trdna v svoji volji z lastnimi silami zgraditi socializem. Obracun, ki ga je dala Zveza komunistov Jugoslavije na svojem nedavnem VI. kongresu je najboljši dokaz za dosežene neoporečne uspehe. Deset let po osvojenju prvega parlamenta nove Jugoslavije in devet let po njeni dejanski državni vzpostavitvi so si njeni narodi priborili ugled v svetu, ki ga ne uživa zlahka še katera druga mala država.

processa, ki odkriva globoko gnulobo v vsem kominformovskem jedru in vse moderno nazadnjaške metode „sodstva“, diktiranega iz Moskve, pa so gotovo „priznanja“ in medsebojne obdolžitve obtožencev. Svet je s prejšnjih sličnih procesov v drugih kominformovskih deželah sicer že vajen marsičesa v tem pogledu, da pa žena pred vso javnostjo zahteva najstrožjo, smrtno kazen za obtoženega svojega moža, da isto storijo sinovi za svoje očete in jih označujejo v enem primeru celo kot „kreaturo, ki jo ni mogoče imenovati človek“, ali da eden izmed obtožencev po vseh najčudnejših svojih priznanjih sam izjavi, da za svojo „izdajalsko dejavnost zasluži več šala in da ne bo srečen, če ne bo obešen“ — tega pač verjetno nihče (razen iniciatorjev in režiserjev procesa, ki so poprej vedeli za vsako besedo) ni pričakoval.

Minuli četrtek so praško tragično sodno burko doigrali z obsodbami. Enajst obtožencev s Slanskym in Clementisom na čelu je „ljudsko“ sodišče obsodilo na smrt z obešenjem, le trije pa so bili „vredni“, da bodo

smeli nadaljevati svoje življenje v dosmrtni ječi. Po poročilu radia Praga so vsi obtoženci obsodbo sprejeli.

V zvezi s procesom v Pragi pa so se pojavili tudi glasovi na Poljskem in v Vzhodni Nemčiji, ki dajo domnevati, da bodo morda že v bližnji bodočnosti priredili slične tragi-komedije tudi v ostalih satelitskih državah, v katerih jih doslej še ni bilo. V Varšavi namreč še čaka bivši ministrski podpredsednik Gomulka, v Romuniji pa Ana Pauker in njeni „pajdaši“, medtem ko so v Vzhodni Nemčiji baje že osnovali posebne odbore za preiskavo, „če le niso Slansky in njegovi sovrstniki vzpostavili kakih podružnic v Nemški demokratski republiki.“

Praški proces torej ni samo moral „dokazati“, kar so dokazane že moskovski naredbodajalci, marveč je moral pripraviti tudi tla za nadaljna čiščenja v vsem vzhodnem bloku. Kdo bo naslednji? — to je danes vprašanje prav tako na Češkem, na Poljskem, v Romuniji, v Vzhodni Nemčiji, kot morda tudi v tej ali oni pokrajini same Sovjetske zveze.

Eisenhower si pripravlja pot tudi v OZN

Bodoči predsednik ZDA Dwight Eisenhower je začetkom tega tedna obiskal sedež Združenih narodov. Ob tej priložnosti je izjavil, da so Združeni narodi simbol in upanje za mir in varnost v svetu. „Sodim“, je dejal Eisenhower, „da bi se morali vsi državljani svobodnega sveta seznaniti z delom, s katerim se ukvarjajo Združeni narodi in kateremu je treba posvetiti največje zanimanje.“

Eisenhower se je posebej zahvalil generalnemu tajniku OZN Trygve Lieju ter predsedniku Generalne skupščine Lesteru Pearsonu, s katerima je razpravljal v dvorani Varnostnega sveta. Bodočega predsednika ZDA sta ob tem

obisku spremljala njegov bodoči zunanji minister John Foster Dulles in njegov tiskovni tajnik James Hagerty.

Eisenhower je te dni imenoval tudi tri nadaljnje svoje bodoče ministre in sicer Arthurja Summerfielda za ministra za pošto, ter dve ženski — gospo Oveta Culp Hobby za upraviteljico „Zvezne ustanove za varnost“, gospo Ivy Baker Priest pa za načelnico ameriškega zaklada. Gospa Hobby je med vojno poveljevala ameriškemu ženskemu zboru v vojski. Gospa Priest pa vodi neko žensko sekcijo republikanskega nacionalnega odbora. Ob sta aktivno sodelovali v Eisenhowerjevi volilni kampanji.

Vzroki za odstop jugoslovanskega delegata pri UNESCO

Vodja jugoslovanske delegacije v UNESCO Vladislav Ribnikar je pojasnil vzroke, zakaj se je jugoslovanska delegacija odločila za ostavko. Omenil je nekatere pojave in dogodke, ki so se pripetili zadnje dni na generalni konferenci, predvsem sprejem Francoske Španije v UNESCO. Ko je razložil nato, da zaradi zmanjšanja proračuna UNESCO ne bo mogel izpolniti programa, ki ga je izdelal izvršni svet, čigar član je, je vodja jugoslovanske delegacije Vladislav Ribnikar izjavil, da tudi on podaja ostavko na članstvo v svetu.

„Po mojem mnenju“, je dejal Ribnikar, „na našo odločitev ni vplivalo samo dejstvo, da je bila Španija sprejeta v UNESCO, pač pa tudi način, kako je bila sprejeta in da je bila onemogočena vsaka diskusija ter da se je takoj prešlo k glasovanju. S tem je dobil zunanji svet vtis, da se bojimo svobodne diskusije in razgovora o teh vprašanjih.“

Na sestanku izvršnega sveta UNESCO so člani Sveta vztrajali naj brazilski delegat in predsednik izvršnega sveta Carneiro ter vodja jugoslovanske delegacije Ribnikar umakneta ostavki, kar pa sta odklonila.

Avstrijski uradni časopis piše o Jugoslaviji

Avstrijski uradni časopis „Wiener Zeitung“ prinaša v številki z dne 24. t. m. dolg članek svojega urednika dr. Birka o Jugoslaviji. Dr. Birk je vodil avstrijsko novinarsko delegacijo, ki se je mudila v začetku novembra v Jugoslaviji. V svojem članku na vsej tretji

strani lista poudarja le-ta velik napredek jugoslovanskega gospodarstva, da bi Jugoslavlani radi nabavljali stroje in druge naprave tudi v Avstriji, saj bi bili v tem primeru prevozni stroški nižji kot za nabave iz drugih evropskih držav.

Birk opisuje delo delavskih svetov in v zvezi s tem piše, da jugoslovanski delovni ljudje lahko neposredno sodelujejo pri gospodarski upravi svoje države. Birk poudarja zlasti smelost in prožnost jugoslovanskih narodov ter uspehe v boju proti kominformovskemu pritisku.

Že pred 14 dnevi je isti dr. Birk napisal tudi en članek o Jugoslaviji, v katerem posebno opisuje enakopravnost vseh narodov v Jugoslaviji, ki se izvaja v praksi, ter pravi, da v Jugoslaviji večji narodi ne morejo vsiljevati svoje volje manjšim.

Dr. Gruber v New Yorku

Avstrijski zunanji minister dr. Gruber se trenutno mudi v New Yorku, kjer bo prisostvoval razpravi na zasedanju Generalne skupščine OZN o avstrijskem vprašanju. Doslej je imel razgovore z brazilskim zunanjim ministrom in glavnim brazilskim delegatom, ker je Brazilija sprožila avstrijsko vprašanje pri OZN. Nadalje je razpravljal z ameriškim zunanjim ministrom Achesonom ter z ameriškim delegatom Chohenom, ki bo zastopal ZDA pri debati o Avstriji in nazadnje z bodočim ameriškim zunanjim ministrom John Foster Dullesom.

V okviru oddaje „Za našo vas“ po celovškem radiu je v torek, 2. decembra t. l. ob 18.30 uri na programu pogovor pod naslovom:

„NAŠ GORSKI KMET IN NJEGOVA POT IZ SEDANJE STISKE“

Oddajo je pripravil sekretariat Slovenske kmečke zveze.

Bodimo pozorni!

Vse politične grupacije, velike in male, se v tej ali oni obliki že sedaj pripravljajo na volitve, ki bodo dne 22. februarja. Zaenkrat se priprave vršijo predvsem na notranji fronti, ki pa imajo seve več ali manj bučen odmev tudi navzven. Pri tem pa se pokaže, kje koga čevlji žuli.

Februarske parlamentarne in deželnozborske volitve bodo vsekakor velikega pomena za bodoči politični in gospodarski razvoj v državi in deželi. Ostra nasprotja, ki so se pokazala v dosednji vladni koaliciji zlasti na področju gospodarske in socialne politike, govore za to, da bo vsaka izmed obeh velikih strank skušala pridobiti za svoj program čim več pristašev in volivcev, da bi na ta način dala svojemu konceptu čim večji poudarek in veljavo za bodočo povolilno dobo.

Iz presoj in prognoz, ki jih dajejo socialistični funkcionarji v svojih javnih govorih in v tisku, se da sklepati, da ocenjujejo izgled pri volitvah precej optimistično, pri čemer se naslanjajo zlasti na precej kompaktne množice delavcev, nameščencev in drugih gospodarsko šibkejših slojev. Socialni in gospodarski program, ki so ga postavili nedavno na kongresu v obliki 10 točk, je napreden in demokratičen in kot tak privlačen za široke demokratične množice, ki se upravičeno boje porasta in okrepite politične in gospodarske reakcije, kar bi nujno privedlo do uveljavljanja nedemokratičnih teženj in do ogrožanja političnih svoboščin in socialnih pridobitev. Te težnje se zlasti kažejo odkar so prišli v ÖVP na površje izraziti eksponenti težkega kapitala, posebej ni predvsem v sedanjem šefu ÖVP-ja Raabu in finančnem ministru Kamitzu.

Pisani sestav dosedanjih privržencev ÖVP-ja povzroča tej stranki precejšnje skrbi. Težko je namreč vskladiti interese izrazitih kapitalističnih močev in visoke industrijske in trgovske buržoazije z interesi množice malih trgovcev, obrtnikov, nameščencev in kmetov. Vsem tem namreč ne more biti vseeno, ali bo gospodarstvo prosperiralo ali pa bo zašlo v občutno stagnacijo, ki bi jo povzročilo naraščanje brezposelnosti kot nujna posledica gospodarske politike, ki jo je pričela uveljavljati sedanja garnitura ÖVP-ja.

Teh razpok se ÖVP dobro zaveda. To je napotilo pred nedavnim tudi ing. Raaba, da je prihitel na Koroško, kjer se je na zasedanju širšega deželnega vodstva ÖVP pošteno trudil in potil, da bi zamašil razpoke v tej pisani družbi, kjer bi vsak rad igral prvo violino: SA-Standartenführer Steinacher po radikalno nacionalističnih notah, dr. Karisch po klerikalnih, prezident Gruber pa po notah svojih Herrenbaurov. Ob tem disharmoničnem koncertu pa bi mali Ratheiser še rad skuhal svoj posebni lonček.

S tega zborovanja so prodrli v javnost tudi glasovi, ki jim moramo pozorno prisluhniti zlasti koroški Slovenci. Gospodje so zelo glasno povedali, da niso zadovoljni s tem, da je na čelu dežele predstavnik socialistov in da bi radi po volitvah imeli svojega moža za deželnega glavarja. Postrani se je celo slišalo, da naj bi ta mož ne bil nihče drugi kakor Steinacher!

Kaj bi to pomenilo za naše ljudstvo, menda ni treba posebej razlagati. Že samo ime moža, ki mrzi mostove dobrega sožitja in sosedstva, ki sanja o mostičih proti jugu, ki bi rajši danes kakor jutri pometel z obstoječim dvojezičnim šolstvom in pod demagoško pretvezo „pravice staršev“ vsilil šoli spet prvenstveno nalogo germanizacije naše mladine, že samo to ime zadostuje, da pozorno motrimo dogodke in si že danes enotno in strnjeno osvojimo skupno nalogo, ki jo ima glede na bodoče volitve sleherni Slovenec, to je: poskrbeti za to, da noben zavedni volilec ne bo v kakršni koli obliki ali kombinaciji s svojim glasom okrepil pozicijo Steinacherjeve stranke v deželi in državi. Zato kujmo in krepimo enotnost naših vrst po vseh naših krajih.

Odmevi ob sprejemu fašistične Španije

Malokateri dogodek v svetovni politiki je vzbudil v zadnjem času toliko pozornosti, kakor nedavni sprejem fašistične Francove Španije v mednarodno kulturno organizacijo UNESCO. Že prej so mnoge ugledne osebnosti, znani kulturni delavci in umetniki ter številne demokratične organizacije dvignile svoj glas proti nameri, da bi se temu fašističnemu režimu, ki je prišel na površje z Hitlerjevo in Mussolinijevo pomočjo, odprla vrata v družbo kulturnih narodov. Ko pa se je to kljub temu zgodilo, je ogorčenje zajelo vso resnično demokratično javnost. Predstavniki nekaterih držav so v znak protesta odložili svoje funkcije in zapustili UNESCO. Na posebno močno obsodbo pa je sprejem krvavega Francovega režima v tako važno mednarodno kulturno ustanovo, kakor jo predstavlja ali bi jo vsaj morala predstavljati UNESCO, naletel v mnogih socialističnih organizacijah, ki so bile sivoječasno tesno povezane z borbo španskega ljudstva za ohranitev demokracije in svobode. Zlasti ostro pa obsojajo ta korak najvidnejši kulturni predstavniki socialistične Jugoslavije, saj so številni njeni najboljši sinovi nudili španskemu ljudstvu v njegovi težki borbi proti Francovemu fašističnemu nasilju nesebično in bratsko pomoč.

Ne ob odveč, če na tem mestu pokažemo tudi na čudno zadržanje odločujočih avstrijskih krogov v tem vprašanju. Čeprav Avstrija še ni članica OZN, ima vendar že svoje predstavništvo v UNESCO. Iz vprašanja, ki so ga naslovili trije socialistični poslanci na avstrijski parlament, pa je razvidno, da je ÖVP-jevski minister za prosveto dr. Kolb poveril funkcijo člana avstrijske UNESCO komisije kominformistu dr. Bondyu, ki je, kar ni nič manj čudno, vodja mladinskega oddelka v ÖVP-jevskem prosvetnem ministrstvu. Zlasti sramotno stališče pa je zavzelo ÖVP-jevsko prosvetno

ministrstvo, ko je odločilo, da mora avstrijska delegacija glasovati za sprejem fašistične Španije v UNESCO. Socialisti so z vso upravičenostjo poudarili, da je ta odločitev prosvetnega ministra nad vse sramotna za ugled demokratične avstrijske republike, ker je v nasprotju z človečanskim in demokratičnim značajem UNESCO. Prosvetni minister je vztrajal pri svoji odločitvi, čeprav jo je avstrijska sindikalna zveza v posebnem protestnem pismu ostro kritizirala in podčrtala, da ima Avstrija kot demokratična država dolžnost, da se z jasno ločnico distancira od fašistične Španije. Tudi socialistična stranka je protestirala proti sprejemu Francove Španije.

ÖVP-jevski tisk je seve z vidnim zadovoljstvom pozdravil vdor fašistične Španije v svetovno kulturno ustanovo, kjer za nekulturne teroristične režime, kakor je Francov fašistični režim, ne bi smelo biti prostora. Celovška „Volkszeitung“ je skušala svoje veselje izraziti

še na svoj poseben način s tem, da je ob tej priložnosti spet enkrat prav nesramno izpadla proti Jugoslaviji in jo skušala po svoji stari navadi oklevetati in oblatiti. Ker pa jabolko ne pade daleč od drevesa, je naravno, da se je istega tona poslužila tudi bela garda, ki vedri pri Tedniku. Saj se ti krogi že dalj časa precej glasno navdušujejo za fašistični režim v Španiji. Da bi jim šel kdo na lim, pa licemerno zatrjujejo, da je Francova Španija katoliška država. S to parolo v zadnjem času zelo vztrajno misijonari in se zaletava po deželi emigrantski Zaletel, kateremu pa ljudstvo prav rado verjame le to, da mu je bolj pri srcu Barcelona in fašistični generalisimus v Španiji kakor pa slovensko ljudstvo in domovina, ki jo je zapustil.

Odmevi ob sprejemu Franca v UNESCO so bliskovito osvetlili obzorja ne le v širnem svetu, marveč tudi pri nas v Avstriji in doma na Koroskem.

V Vietnamu ostri boji

Po izpraznitvi mesta Son La, ki je bilo močno francosko oporišče v vietnamski pokrajini Taj, so se združene francoske in Bao Dajeve sile umaknile proti mestu Nasamu, zadnjemu francoskemu oporišču v Severnem Vietnamu. Računajo, da bo za to veliko francosko oporišče ena največjih bitk. Francoska letala neprenehoma obstreljujejo kolone Ho Ši Minhovih enot, ki se premikajo po cestah, ki vodijo proti temu mestu.

Zadnje dni so bile Ho Ši Minhove sile precej aktivne na izlivu Rdeče reke. Francosko vrhovno poveljstvo poroča, da je končana prevrstitev sil, ki bodo sodelovale pri obrambi Nasama, ter pričakuje od te preureditve vojaški uspeh.

Francoski obrambni minister Rene Pleven je izjavil, da je „vojno breme v Indokini iz-

redno hudo in da ga Francija ne more sama prenašati“. V izjavi, ki jo je dal nekemu ameriškemu časniku, je pripomnil, da Francija želi, da bi o politiki in strategiji zapadnih držav na Daljnem vzhodu razpravljali v organizaciji Atlantskega pakta. Poudaril je, da bi morali odločitve v tem oziru izpolnjevati na temelju pravične razdelitve bremen.

Ameriška pomoč Indokini

Saigon. — Uradno je bilo sporočeno, da so dale ZDA v zadnjih dveh letih Združenim državam Indokine ekonomsko pomoč v vrednosti 25 milijonov dolarjev. Ameriška vojaška pomoč je dvakrat večja kot vietnamski letni proračunski stroški za civilne potrebe.

„Bela knjiga“ o Koreji

Ameriško ministrstvo za zunanje zadeve je objavilo Belo knjigo o Koreji, v kateri poudarja na prvem mestu, da je akcija Združenih narodov na Koreji preprečila agresijo v drugih delih sveta, s čimer se je pokazalo, da je misel o kolektivni varnosti postala stvarnost.

Namen Bele knjige je, da bi ameriški narod obvestila o dogodkih na Koreji in o vsem, kar je bilo do sedaj doseženo, da bi se preprečila agresija. Po mnenju ameriškega ministrstva za zunanje zadeve je dal odpor, ki so ga Združeni narodi nudili napadalcu na Koreji, spodbudo ostalim državam, da so se uprle napadalnemu pritisku Sovjetske zveze.

Bevan o korejskem sporu, Kitajski in Ameriki

Vodja levega krila britanske laburistične stranke Bevan je izjavil, da Velika Britanija nikoli ne bo privolila na razširitev korejskega spora na Kitajsko. Korejska vojna bi se bila lahko končala v nekaj tednih, če bi veliki ameriški narod razumel, da je treba kitajsko revolucijo sprejeti kot izvršeno dejstvo, je pripomnil Bevan ter rekel, da bi morala nova ameriška vlada „z malo več spoštovanja poslušati mnenje Evrope v teh vprašanjih“.

Govorec o notranjih problemih, je Bevan dejal, da nedavnim dogodkom v laburistični parlamentarni skupini ni treba pripisovati preveč velikega pomena.

Študentje proti kominformu

Na plenarnem sestanku britanske nacionalne študentske zveze v Brightonu so delegati odločno nastopili proti politiki vodstva kominformovske Mednarodne študentske zveze. Več govornikov je poudarilo, da je ta zveza podružnica Kominforma. Delegati so podprli z veliko večino stališče dosedanjega predsednika nacionalne zveze do Mednarodne študentske zveze in sklenili, da britanska študentska zveza ne more biti član te agenture sovjetske zunanje politike. Izvršilni odbor nacionalne zveze je pooblaščen pogajati se z Mednarodno študentsko zvezo o omejenem sodelovanju samo pri praktičnih vprašanjih.

Med razpravo so številni delegati napadli Mednarodno študentsko zvezo zaradi sovražne politike proti Jugoslaviji. Na plenumu so toplo pozdravili udeležbo jugoslovanskega delegata Daviča, medtem ko so govor predstavnika Mednarodne študentske zveze Romuna Bereanuja, ki ni hotel odgovoriti na več vprašanj delegatov, sprejeli z viharimi protesti.

Slovenski arheolog predaval v Celovcu

Korosko zgodovinsko društvo je za pričetek svoje letošnje zimske dejavnosti nudilo svojim članom in prijateljem zanimivo prireditev. Povabilo je direktorja muzeja iz Ljubljane dr. Jožeta Kastelica, ki je minuli ponedeljek predaval v dvorani celovškega muzeja „O novih arheoloških raziskavanjih v Jugoslaviji“.

Po pozdravnih besedah predsednika društva dr. Göllesa, ki je podčrtal, da je to predavanje zamišljeno v okviru kulturne izmenjave med Korosko in Jugoslavijo, je predavatelj povedel interesirane poslušalce s pomočjo skopičnih slik na različne kraje Jugoslavije, kjer so jugoslovanski arheologi in drugi znanstveniki marljivo na delu, da izrgajo zemlji z odkrivanjem izkopanin marsikatero skrivnost iz zgodovinske in predzgodovinske dobe, ki bi sicer ostala nepojasnjena.

Najnovejša raziskavanja in izkopavanja v Jugoslaviji so dala bogate in zanimive rezultate. V bližini Postojne so našli različna orodja iz stare kamene dobe, pri Sarajevu predmete iz dobe brona, predzgodovinsko utrdbo ter velika grobišča z žarami pa so odkrili pri Stični na Dolenjskem. V Št. Petru pri Celju odkriva-

jo dobro ohranjene grobne kapele z lepimi skulpturami iz časa Marca Aurela, v Caričinem gradu v Srbiji pa je letno 100 do 150 delavcev in raziskovalcev na delu pri odkrivanju poznoantične in zgodnje bizantinske utrdbe ter bazilike iz zgodnjega srednjega veka. Tam so odkrili tudi zelo lep talni mozaik. V letih 1948 do 1950 so našli pri Bledu 317 grobov iz ilirsko-karentanske dobe. Nad 300 grobov so odkrili na Ptujskem gradu, najdeni okraski pa kažejo vplive iz vzhoda. Glede odkritja zanimive tvorbe s kamenito ploščo istotam pa so arheologi deljenih mnenj glede domneve, da gre za staro slovansko svetišče. Obiskovalci Splita lahko občudujejo sedaj tudi „srebrna vrata“ Dioklecianove palače, ki so jih v zadnjem času odkrili in restaurirali.

Odličnega slovenskega arheologa, ki je ob koncu pokazal še obnovljeno znamenito cerkev v Zadru in nagrobnik Bogomilov, so poslušalci nagradili s hvaležnim priznanjem. Iz prikazanega najnovejšega dela na področju arheologije v Jugoslaviji pa so poslušalci mogli odnesti tudi vtis o veliki pažnji in podpori, ki jo nudi današnja Jugoslavija znanstvenemu udejstvovanju.

Prosvetni vestnik

Uredimo društvene prostore

Društvo kot fizična oseba, ki jo tvorijo člani in odbor, mora nujno imeti tudi svoje prostore, to se pravi društvo mora biti nekje nastanjeno in doma. Samoumevno je, da mora biti društvena soba lepo urejena, prikopna in privlačna. Pri nekem društvu so svojčas izvolili v odbor po dva reditelja, ki sta prevzela nalogo, da nista skrbela za red samo pri prireditvah temveč sta pazila tudi na red v društvenem prostoru. Kakor se doma, če je vse v neredu, v nesnagi, smetju in prahu, stoli in mize vse križem, po vseh koteh razmetana obleka, umazana tla, ne počutiš dobro, temveč ti vse preseda, se tudi v podobnem društvenem prostoru ne boš počutil ugodno in domačega in boš takšne prostore čim prej zapustil. V istem društvu so imeli tako imenovani „cvetlični odsek“, nekaj deklet, ki so si zadale nalogo, da so skrbale, da je bila društvena soba vedno lično okrašena s cvetjem in z zelenjem, lepimi slikami na stenah, okusno opremo in v snažnem stanju.

V tak društven dom so člani in tudi svojci članov radi zahajali. Vsako nedeljo in praznik

je bilo polno ljudi, prijetno in domače so se počutili. Društvo je bilo, kakršno bi moralo vsako biti, v prenešenem pomenu besede slovenska družina v širšem, kjer se sestajajo ljudje enakih misli in skupnega stremjenja. Knjižničar je imel dosti opravka. Iz lepo urejene knjižnice je izposojeval knjige, mladina je mnogo brala in so ljudje knjige tudi v redu vračali. Na mizah so bili razloženi časopisi in v obilni meri so se jih člani posluževali. Po zimi, kar je brez dvoma važno, je bila peč v sobi vedno prijetno zakurjena. Člani so se menjavali, ki so v nedeljah skrbeli, da so pravočasno zanetli. Po uro daleč so prihajali in z veseljem opravljali to delo in rano zjutraj je bila soba že ugodno topla. V društveni sobi naj bi torej našli člani zaželen udoben tlomach prostor, kjer bi prišli skupaj s sovrstniki, izpolnjevali eden drugega, črpali prosveto in jo delili v svoji okolici.

Društvo mora dvigati v mladih ljudeh zanimanje za lepše, pomembnejše in koristnejše vrednote, za oblikovanje samega sebe in okolice. Zdravo, pestro in smotno društveno živ-

Kairo. — Egiptovska vlada je izpustila 17 od 74 političnih internirancev, med njimi je tudi založnik dveh vplivnih egiptovskih časnikov „Al Zaman“ in „Journal d'Egypte“. Izpustili so tudi dva novinarja, naklonjena vafdistični stranki.

Split. — Minuli ponedeljek popoldne so na palubi francoske križarke „Georges Leygues“, ki je prišla s poveljnikom francoskih pomorskih sil v Sredozemlju viceadmiralom L. M. Salom na prijateljski obisk v Split, slovesno izročili francoska odlikovanja — red Legije časti — viceadmiralom Jugoslovanske vojne mornarice Mati Jerkoviču, Josipu Černiju in Srečku Manoli.

Bern. — Svetovalec švicarske zvezne vlade Maz Petit Pierre in italijanski opolnomočeni minister v Bernu Egidio Reale sta podpisala sporazum o popravku državne meje v dolini Lei, kar naj omogoči izgradnjo jezua na švicarskem ozemlju.

Washington. — George Meany je bil izvoljen za novega predsednika Ameriške zveze dela (AFL) kot naslednik Williama Greena, ki je pred kratkim umrl.

New Delhi. — Pod pokroviteljstvom indijske vlade je bila odprta v New Delhiju četrta mednarodna razstava otroških del. Razstavljena so dela otrok od 5 do 18 let iz 30 držav, med njimi tudi iz Indije, Japonske, Jugoslavije, ZDA, Velike Britanije in ZSSR.

Umetnostni kritiki delih japonskih, jugoslovanskih in finskih otrok odlikujejo pred vsemi drugimi s svojo izvirnostjo, domišljijo in lepoto.

Beograd. — V ministrstvu za zunanje zadeve se je zvedelo, da je madžarska vlada zahtevala, da jugoslovanska vlada umakne odpravnik poslov FLRJ na Madžarskem Miljama Omatina kot nezaželenega.

Pariz. — Generalna konferenca UNESCO je ta teden potrdila načrte za palačo UNESCO, ki jo bodo zgradili v Parizu. Francoska vlada mora sedaj dati na razpolago svet za zgraditev tega poslopja.

Seul. — V sredo 26. t. m. je Avstralija izročila južnokorejskim silam 51 lovskih letal tipa „Mustang“ na nekem letalskem oporišču na južnem Japonskem. Avstralija je prva država razen ZDA, ki je Južni Koreji dala letala.

Koper. — Vatikanski državni sekretariat je naročil tržaškemu škofu Santinu, naj zapove katoliškim duhovnikom v con B STO, da naj odvrtačo volice od udeležbe pri volitvah v občinske in okrajne odbore, ki bodo 7. decembra t. l.

Beograd. — V začetku decembra letos bo odpotoval v Tokio minister za pomorstvo vlade FLRJ Maks Bače, ki bo prvi poslanik FLRJ na Japonskem. Pred drugo svetovno vojno Jugoslavija ni imela diplomatskega zastopstva na Japonskem.

New York. — Japonska delegacija treh članov je obiskala pomočnika generalnega tajnika OZN Benjamina Cohena in zahtevala, naj bi Japonsko sprejeli v OZN. Delegacija je izročila Cohenu petico s 30.000 podpisov, ki zahteva, naj bi sprejeli Japonsko v to svetovno organizacijo. V peticiji slovesno obljublja, da bo japonski narod spoštoval Ustanovno listino OZN.

ljenje v namenu primernem prostoru ima tudi velik pomen v tem, da odvrtačo mladino od posedanja v preštevilno posejanih gostilnah po naši zemlji, ker bodimo si odkriti, vse preveč obiskuje mladina gostilne. To pa v nemali meri zaradi tega, ker se premalo prizadevamo, da bi za shajanje uredili boljše in koristnejše nadomestilo. In to more biti le lepo urejen prosvetni dom in prostor, s knjigami in časopisi, neprisiljenim razgovorom in sestanki, s klavirjem, tamburicami in drugimi glasbenimi instrumenti in spretnim aranžmajem drobnih in pogostih prosvetnih in zabavnih prireditev, kjer naj bi bil čim širši krog mladih ljudi pritegnjen k sodelovanju na obsežnem prosvetnem področju, ker mladina ljubi, da se jo zaposli in ima težnjo, da se uveljavlja.

Torej bo za sleherno društvo širok po naši zemlji velikega pomena, da si uredi svoje društveno sobico, ki bi bila še tako skromna, le da bo urejena po našem, po domačem. Seveda ne gre, da bi čez noč imelo vsako društvo svoj lasten prosvetni dom, mogoče in potrebno pa je, da si v take namene uredimo vsaj majhen prostor, kjer se bomo redno zbirali, kjer se bomo počutili domače, zadovoljne. Potem bo postalo in ostalo v našem prosvetnem društvu živo tudi kulturno-prosvetno življenje.

Nepozabno doživetje

Že zadnjič smo objavili prispevek iz vrst naših žena, ki so se udeležile IV. kongresa AFŽ Slovenije. Medtem pa smo sprejeli še drugi prispevek, ki je prav tako pester in živo pisan in s katerega se odraža navdušenje, ki ga zmoro le žene, ki je svoje vtise dojemala ne le z očmi ampak tudi s čutečim srcem. Zato ga našim bralcem nočemo prizadržati.

IV. kongresa AFŽ Slovenije se nas je udeležilo tudi 5 žena iz Slovenske Koroške. Kar smo imele priliko doživeti te dni v Ljubljani in potem še na izletu, bo pustilo gotovo pri vsaki od nas nepozaben vtis.

Ko smo prispele v petek zvečer z vlakom v Ljubljano, so nas na kolodvoru sprejele in pozdravile zastopnice AFŽ. V soboto, dne 15. XI. ob 11. uri se je v veliki dvorani Uniona pričel kongres, katerega je otvorila predsednica glavnega odbora AFŽ. Prvi je pozdravil kongres v imenu Centralnega komiteja ZKS tov. Stane Kavčič, zatem pa članica glavnega odbora AFŽ Jugoslavije in zastopnica AFŽ Srbije, ki sta prinesle pozdrave žena iz vseh ostalih republik. Nato je govorila tov. Očepek Angelca. Njen referat je bil tako izčrpno podan, da je vseboval prav vse, kar pač mora in more storiti sleherna žena, kmetica, delavka ali intelektualka, tudi kritiko dosedanjega dela in smernice bodočega dela za dobo 4 let, do prihodnjega kongresa. Drugi referat je podala tov. Vida Tomšič, ki je postavila iz političnega stališča in predlagala, da se organizacija AFŽ preimenuje v Zvezo socialističnih žena, kakor so tudi na VI. kongresu spreminili ime KPJ v Zvezo komunistov Jugoslavije. Povedala je tudi, da si je KPJ ravno v preteklih dveh letih morala ogromno prizadevati, da je odbila vsestranske napade informbiroja. KP Jugoslavije je prebredla vse ogromne težave, ki so se stavile na političnem, posebno pa gospodarskem področju, ker Sovjetska zveza in njene satelitske informbirojske države so iz svoje politične mrznje odpovedale vse sklenjene pogodbe za dobavo različnih strojev, ki jih je Jugoslavija tako nujno rabila za svojo industrijo. KP Jugoslavije je to dobo prehodila zelo uspešno in slavno ter je, od vseh strani napadena in oklevetana, prešla iz obrambe v ofenzivo in danes vodi samostojno in napredno politiko v duhu pravega socializma, da gledajo nanjo po pravici z občudovanjem vse države in vsi napredni socialistični ljudje vsega sveta.

Referatom je sledila živalna diskusija. Oglašile so se številne delegatke iz različnih krajev in delovnih kolektivov. Mnoge so prinesle tudi ljubka in krasna umetniška darila in izdelke posameznih tovarn, ki razločno prikazujejo visoko stopnjo industrijske proizvodnje v novi socialistični Jugoslaviji. Med diskusijo si lahko videl, kako so žene v Sloveniji politično razgledane, kako so napredne in delavne na vseh področjih. Žene, ki so govorile v diskusiji, so bile večinoma priproste žene iz ljudstva, žene delavke iz različnih delovnih področjih ter kmetice in zadrugnice iz obdelovalnih zadrug. Iznašale so vzpodbudno in zdravo kritiko dosedanjega dela, zlasti pa so kritizirale ona delovna področja, ki niso zadostno upoštevala žen kot enakopravnih članov družbe ter so jih zapostavljala. Poudarile so tudi, da pri predstojajočih občinskih volitvah nimajo zadostnega števila kandidatnih mest, da bi lahko uspešno posegale v različna politična in druga področja na terenu. Govorile so o šoli, o otroških jaslih, bolnišnicah, dečjih domovih, šolskih kuhinjah, zdravstvenih ustanovah, proizvodnih, čkalnicah za bodoče matere, internatih in zavetiščih za otroke jetičnih staršev, o domovih za osirotele in zanemarjene otroke, o štipendijah in otroških odkladah, ter o njih pravilni razdelitvi tako, da pride ta pomoč res otrokom v prid, ne pa morda takim neodgovornim staršem, ki bi ta sredstva zapravljali, dočim bi se njihova deca podila bosa, raztrgana in sestradena po cestah.

Pred zaključkom kongresa je bila volitev novega odbora. Skoro vse predlagane kandidatke, ki so bile iz vseh poklicev, so bile izvoljene, kar dokazuje, da so bile izbrane res žene, ki se svoje odgovornosti in dela zavedajo in ki jih žene poznajo in jim lahko zaupajo.

Na kongresu smo osebno spoznale vrsto žena, ki smo jih poznale že iz različnih knjig in listov. Med njimi pač moram omeniti mamo bratov Ivaničev, mater štirih padlih partizanov, ki se je živo udeležila diskusije, ter Albinco Mali-Hočevar, ki nosi najvišje odlikovanje narodnega heroja. S spoštovanjem smo zrlle drobno in preprosto ženo, mater, neustrašeno borko-partizanko, ki se ni ustrašila

ne ognja, ne krogel, ne ran, ko je reševala ranjene tovariše in je kot bolničarka rešila desetine tovarišev v eni sami bitki. Njeno drobno junaško telo pokriva 36 ran, ki najbolj zgovorno kažejo in pričajo, da svoje odlikovanje nosi po pravici.

Vsak večer so bile različne predstave, ki smo se jih lahko udeležile. Prvi večer smo poslušale opero, drugi večer pa gledale dramsko predstavo. Obakrat so predvajali svetovno znana dela.

Organizacija Zveze socialističnih žena je nam ženam iz Trsta in Koroške omogočila nepozaben izlet. To je bila edinstvena možnost videti toliko stvari, da bo gotovo vsaki izmed nas ostalo v neizbrisnem spominu. Odpeljale smo se z dvema avtoma, katerih eden je dar progresivnih Slovencev iz Amerike jugoslovanskim ženam. Iz Ljubljane je šla pot po krasni Savinjski dolini v okolico Žalca, kjer mora biti poleti bajno lepo, ko se razprostirajo tako

Jože Šmit:

Svobodni zemlji

Zemlja slovenska, tesno sem te k sreči privil. Puntar ljubezni in vendar sreči pokoren s prsti oral sem te, z znojem pojil, zate sam s tujcem se davil uporen, zate tovariše v borbah gubil.

Mislil na Kras: ko kamen si trda bila, suha, od stotisočerihih ustnic izpita, strašno kričala so žejna tla, pa je priteklo iz prsi „bandita“, da si zmehčala se v krvi nam vsa.

France Bevk:

Tat

Godba ob vrtljaku je zoprno škripala, lese ni konji z vozovi so hiteli po svoji sredobežni poti. Na streljših so pokale puške, gugalni čolni so se zibali v velikem loku. Pred zverinjkom se je pačila opica in kazala zobe; podobno se predstavljale v kričeh barvah življenje po pragozdih in prerijah, izza platna pa se je oglašalo renčanje in rjojenje. Pred cirkusom je stal našemljen in pobarvan klovn z večnim smehom na licih. Ob panorami je vabil moč kozavega obraza ljudi, naj vstopijo.

Strme sem gledal. Ko da se je pol pravilnega sveta zgetlo na kup in se za majhno vstopnino ponuja — ne knjiga, ne podoba, ampak resnično življenje. Ko sem se nekoč preveč približal stopnicam zverinjaka, me je komedijant potegnil za rokav: „Alo noter! Samo petnajst krajcarjev!“ Bilo me je sram. Nisem imel denarja. Vse mi je vrvelo pred očmi, plesalo v živih barvah.

Vsi vajenci so govorili na vodnjaku o tem tako živo, da sem trepetal. Vsak je kaj videl. Celo Jurko je bil v zverinjaku in cirkusu, opo- našati je znal opico in klovna, silno se je pačil in lomil. Želja, da bi videl, kaj skriva tisto rjavo platno, je bila od dne do dne bolj goréča.

Gospod je bil trd. Zaman sva čakala z Josijem, da bi sprevidel in nama rekel. Pa se še zmenil ni, ko sva omenjala in pripovedovala, kar sva slišala. Josi ga je vprašal: „Ali greva?“

„Pojdita!“ je dejal in zrl nepremično skozi okno na trg.

Razveselila sva se: „Ali se greva napravljati?“

„Pojdita!“

Ko sva se napravila, sva prišla v trgovino: „Zdaj greva.“

„Pojdita!“

Spogledala sva se in obstala. „Saj nimava denarja.“

„Zakaj pa silita?“ Ni se obrnil od okna ves ta čas. Vihal je brke in gledal po trgu. Josi se je postavil v kot in grizel nohte, jaz sem se smejala. Drugi večer je prisol Josi, če sme k materi. Dovolili so mu. Ko se je vrnil pozno domov, sem že spal. Zbudil me je in začel pripovedovati o cirkusu s tako živo vneto in natančnostjo, da sem se čudil.

„Ali si bil notri?“

„Ne“, je dejal zamolklo in uprl pogled vame. Potem sva molčala.

obsežni nasadi hmelja, ki ima svetovni sloves po svoji odlični kvaliteti. Kadar tu okopavajo ali obirajo, to mora biti takrat po tej dolini življenja.

Ustavile smo se v Celju, kjer nas je pozdravila zastopnica žena za celjski okraj ter predsednik okrajnega odbora Celje-okolica. Tov. Anica nas je peljala po mestu, kjer smo si predvsem ogledale otroško bolnico. Za to bolnico ki je lahko vsem vzor, so preuredili vilo bivšega bogataša. Poslopje stoji na zelo primernem gričku nad mestom, kjer je svež in čist zrak in zelo lepa sončna lega. Ob prijaznosti in ustrežljivosti zdravnice upravnice smo bile kar zadivljene nad organizacijo in njeno požrtvovalno skrbjo. Imajo dijetno in navadno kuhinjo, pralnico in sušilnico za perilo, naravnost presenetljivo pa vsakega vzorno urejene sobe malih bolnikov od dojenčkov do različnih velikosti in starosti. Iz posteljic so na nas kule radovedne kuštrave glavice malih bolni-

Spet si zakrivaš čista z zelenjem telo, grudi uselile so spet ti studenci napeli, vdano te orje orač, z neskrunjeno slo, tvoji sokovi so paša čebeli, v tvojih gozdovih ptice pojo.

Gledam te, zemlja, vonjam tvoj čudežni cvet: moja si, srečen sem v svoji dragi posesti, v tebi smehlja se mi srečnejši svet, ljubil te bom in pozabljal bolesti, ki sem bil vanje predolgo ujet.

kov, ki so na opozorilo zdravnice ljubko pozdravljali in mahali v slovo.

Ko smo se poslovile od Celja smo se peljale proti Rogaški Slatini. Grede smo se ustavile tam, kjer nedaleč od mesta ležita dva množična grobova talcev. V enem 40, v drugem 60 nedolžnih žrtv fašističnega terorja različnih starosti in spola. Nemci so jih navezali na obcestna jablanova drevesa z mesarskimi kavljami in tako privezane postreljali. Z nemim spoštovanjem smo zrlle strašen kraj, ki je posvečen z mučeniško krvjo stotih žrtv, katerih kri je bila v seme novim in novim borcem, ki so nadaljevali, kar je njim predčasno smrt onemogočila uresničiti.

Prispele smo v Strnišče, eno največjih tovarn v Evropi, po načinu dela in storilnosti bo ta tovarna druga v Evropi. Tu bodo izdelovali aluminij od popolnoma surovega naravnega boksita do čistega aluminija, ki ga bodo potem uporabili v različne svrhe v industriji. Kdor tega ogromnega objekta ni videl, si ga nikakor ne more predstavljati, saj se nam je zdele kot da sanjamo, samo škoda, da si ob pozni uri nismo mogle vsega ogledati. Da samo malo nakažem velikost te tovarne, ki zavzema čez milijon kvadratnih metrov površine in obseg njene ograje pa meri 25 km. Po tovarniškem prostoru imajo speljanih vsega 36 km železniških prog, ker bo treba tovarni na dan ogromno število ton rude, premoga in surovin. Vse kar smo videle, ti kotli, peči, cevi in vsa mehanizacija je na nas napravila silen vtis, kaj lahko naredijo pridne roke naših delavcev v socialistični državi. Najlepši vtis pa so napravili name krasni stanovanjski bloki delavcev te tovarne. Te bi morali videti naši propagandni klevetniki, te umivalnike iz krasnega pohorskega marmorja, te najmodernejše sodobne šamotne peči, ki ogrevajo stanovanja delavcev. Nič se nisem čudila, ko nam je tovariš, ki nas je vodil, povedal, da so pustili delavci iz okolice svoje kajže, ki so bile njihova last, in šli stanovat v tovarniška stanovanja.

(Nadaljevanje na 4. strani)

čeval sem se. Pa se je oglašalo: vem, vem, a vendar bi ne smel. Zazdelo se mi je, da vidim očeta in mater: „Povej!“ S krvavečim srcem bi mi mati dala tisti denar, da bi ga položil nazaj v predal. In vendar mi je še vedno pelo: tat!

Vstal bi in nesel denar gospodarju, ki sedaj prešteva dnevni skupiček. Morda je zapazil, da manjka petnajst krajcarjev. Dal bi mu jih: „Nate! Mislil sem ukrasti, pa nočem. Nate!“ Ali ne bi zardel in mi dal še deset krajcarjev povrh: Na, pa še v panoramo poglej! Ne, ne! Poznam ga. Zavpil bi: Tat, tat!

Sklenil sem, da položim drugi dan dopolne denar nazaj v predal. Na vsak način, ni druge poti! Ne grem v zverinjak, ne grem!

Drugi dan nisem bil ne trenutek sam v prodajalni. Denarja nisem imel več za ukradenega, le pomotoma je zašel v moj žep. Denem ga nazaj, srce se oddahne, glavo kvišku!

Gospod je stal ob oknu in gledal po trgu. Z levico sem vzel denar med dva prsta, z desnico sem hotel odpreti predal, položiti tiho vanj... Prijel sem za ročaj in naglo odmaknil roko. Če se gospod ta hip odmakne, ali ne utegne reči, da sem kradel? No, ni se obrnil in denar bi bil lahko že v predalu. Zopet sem prijel za ročaj. Gospod se je obrnil in oči so obvisle na meni.

„Kaj delaš, pobriši prah!“

Tako sem stopil opoldne, ko smo zaprli prodajalno, z denarjem v žepu na sončni trg, ki se je blestel ko bela ruta.

Obstal sem ko pribit, kri mi je zledenela, pred menoj je stal moj oče. Bil je majhen, upognjen, truden, na zgubnem čelu si mu bral skrb.

„Pisali so mi naj hitro pridem. Sinoči sem dobil pismo in hodil sem vso noč. Kaj pa je bilo?“ Gledal me je nepremično. Kako je mogoče vreči v obraz tisto besedo? Kako je mogoče?

„Nekaj... nekaj... Nikar ne bodite hudil!“

„Le povej!“ Očetov glas je bil mehak. „Le povej!“

„Pri meni so dobili denar“, sem izječal in se sklonil.

„Tisto krono od mene? Bom že govoril...“

„Ne... ne... vzel sem ga...“

Oče je prebledel in pomislil. Mislil je minuto, dve, tri minute in molčal, molčal. Nazadnje se mu je utrgalo: „Od mene se tega nisi učil.“

(Odlomek)

F. S. Finžgar:

Zenitovanje na Podlogu

Ko so na večer pred zadnjimi oklici zapele trobente progarjev in so se zibali vozovi po klancu izpred Božarja proti Podlogu, je drla vsa sosenska skupaj. Cele procesije žensk in otrok so obstopile vozove. Lucija je delila iz rešeta, sicer zoper običaje kajzarjev, težke kose pogače vsem, kdor je le stegnil roko. Nato so pripeljali balo na Podlog.

S to uro se je že začelo gostovanje na Podlogu. Vozači so večerjali, vino, ki ga ni bilo sicer nikoli na mizi, je teklo, kot bi ga natkali izpod curka pri koritu. Kdor koli je majčkeno poprijel in nesel z voza v hišo, že je zagriznil v pogačo. Lucija pa je med otročad delila in delila... Tak je bil ukaz očeta Šimna, ki je hodil med vrvežem ves slovesen in svatovski. Progarji so se utaborili pred podom in jih narejali, da se je razlegalo do fare.

Zenin Gašper je bil razburjen, da se mu je stari skrivaj muzal in nič rekel. Ko bi bil pri košnji tak, dvignil bi bil oče vile nadenj. Vse mu je letelo iz rok, tekal je sem in tja, nič več ni vedel, kam bi se dejal. Zato pa je bil Mihor kakor očetova roka. Čuden mir mu je gledal z obraza in v tem miru so se mu ustnice neprestano rahlo krivile v smeh, ki se mu je natanko poznalo, da ni veselje, da je skrita poroga. Kljub temu je z oči bral očeto vo voljo; vselej, še preden je oče ukazal, je že držal za delo. Oče — in samo on — je bral v tem smehu Mihorjevem in je videl sinu v dušo. Toda izdal ga ni. Niti enkrat ni trepil z očmi, da bi cikal na sina. Boltežar pa se ni zavedal, kaj je z njim. Vino ga je razgrela, pred godci je hodil in poskakoval s Stefanom na glavi. „Na zdravje Lucije!“ je vabil in točil.

Da ni Šimen oznanil vozačem in godecem nedelje, zapili bi bili in zarajali nedeljsko mašo.

Nedelja na Podlogu je bila nemirno tiha. Kuharica in najete strežajke so sicer delale na vse pretege, toda na domače je leglo nekaj svečanega in skrivnostnega. Sam oče je bil molčeč in se je, prej tako vzravnal, upognil. Govoril ni nihče. Edino Štefa je vesela stikala po kuhinji, hodila v čumnato ogledovat gore pogač, potle in cvrtja, pa spet v zgornjo hišo pretipavati in ogledovat novo oblekico, ki ji je bila umerjena kot najmlajši družici za svatbo. Gašper je bil nepokojen. Kajkrat si je pri-meril suknjič, pokrli klobuk, potipal rdečo žido za trakom, spet vse spravil in nato drgnil z nakredano krpo težko srebrno verigo. Ure so mu vlekile v večnost. Brez spanca je pričakoval jutra, ob katerem je spet vse ožive- lo. Progarji so zagodili, svatje so se vriskaje zbirali, ura odhoda k poroki je napočila.

Tedaj, preden je sedel sin na voz, da se od- pelje po nevesto, sta se sešla oče in Gašper v zgornji hiši. Nemo sta si gledala v oči, dok- ler ni sin padel na kolena in ga prosil.

„Oče, odpustite mi, če sem vas kdaj raz- žalil. Blagoslovite me.“

Šimen ga je prekrizal prvič: „Bog naj te blagoslovi, ki te bo, če Ca ne boš zapustil.“ In prekrizal ga je drugič: „In blagoslovjam te jaz, tvoj oče, da ne pozabiš četrte žive dni.“ In pokrižal ga je tretjič: „In še matere blagoslov z nebes nadte, da bi bila Lucija ka- kor moja rajnica.“

Sin je vstal. Oba sta molčala, si stiskala roke, grenko jima je postajalo v grlu, dokler se niso orosile oči in sta se ločila.

Krog poldneva šele so se vrnili svatje od fare. Gašper je skočil s kolesja in skrbno po- magal Luciji z voza. Lucija je bila kot roža. Vsa cerkev je pri poroki strmela vanjo in naj- bolj zavistni jezik ni črnil. Svatje so se zgr- nili krog poročencev, progarji so igrali in že- nin je peljal nevesto po stopnicah na podčič pred dur, ki so bile seveda zaprte. Starešina je potkal nanje, dokazoval, da imajo vse pra- vice do hiše, nakar se jim je po dolgi pravdi odprlo. Na pragu se je prikazal Boltežar. Na lesenem ploščku je držal majčkeno potičico, vso v rdečih pentljah. Stopil je pred nevesto in ji ponudil. Hrstu, ki je premetaval hlode kot žveplenke, se je tresla roka, da so pentlje trepetale. Godba je utihnila, svati so prisluh- nili.

„Na, Lucija! V znamenje, da kruha v naši hiši ne boš nikoli stradala!“

Lucija je vzela in segla Boltežarju v roko, od razburjenosti vso potno. Stisnila mu je v dlan križani tolar in rekla: „Bog te plačaj in usliši!“

Nato je povzel Boltežar, ki je pa bolj iz-

jecljal kot govoril: „In nič več ne pojdeš čez ta prag od hiše, dokler te ne poneso.“ In je prijel nevesto, jo dvignil ter postavil čez prag v vežo. Ko jo je dvignil, je zašumela krog njega njena svilena obleka. Zmedem je šel po sapo in globoko vzdihnil. Družici Štefi se je zdelo vse to tako zabavno, da je plosk- nila in prosila Boltežarja: „Še menel!“ Na- mesto Boltežarja pa je stopila k njej Lucija, jo tesno objela in očitno poljubila, kakor je ni še nihče.

Tedaj so udarili godci, završalo je med sva- ti, ki so se posajali krog miz, šibečih se od jedil.

Zadnja je sedla nevesta. Lepa in nič pre- šerna se je sukala med svati in imela za vsa- kega pripravno besedo. Njene oči so izsledile vsako zadrego. Kjer koli je bilo ob gneči kaj nereda na mizi, vse je videla. V hipu je bila

JANEZ TRDINA:

Berač in smrt

Ko je Bog pregnal prve starše iz raja, je ustvaril svojo deklco Smrt. Smrt je prav maj- hna, manjša od vsakega otroka, pa ustrahuje vsakega junaka. Truplo ji je spretno in urno, da prepleza vsak zid, obenem pa voljno in prožno, da prileze skozi vsako ključavnico. Ne potrebuje ne kose ne drugega orožja. Kadar je človeku namenjeno umreti, pride k njemu in mu zavije vrat. Ali črnega petelina in črne mačke se boji in se ogiblje hiše, v kateri sta.

Berač je hotel iti k bogatinu da ga prosi daru. Smrt ga ustavi in poprosi, da naj jo de- ne v svojo malho in nese v hišo. Berač jo vpraša kdo je in kaj bi rada. Smrt veli: „Jaz sem božja deklca in sem poslana semkaj, da zavijem bogatinu vrat. Bogatin pa ima črnega petelina in črno mačko, ki mi branita prestopiti prag.“ Berač dene smrt v ma'ho in gre v hišo. Bogatin je bil zdrav in dobre volje. Obiral je ravno kopuna in ga zamakal s slad- ko starino. Smrt šine najprej za peč, da se ogreje, potem pa za mizo k bogatinu in mu zavije vrat. Bogatin zajavka. Smrt mu zavije vrat še v drugo in tretje. Bogatin se uleže in žena mu pošlje po gospoda, da ga sprevidi. Kmalu potem umrje.

Zdaj prosi Smrt berača, naj jo dene spet v

tam, donesla krožnik, premaknila čaše; naj- bolj plahim je najbolj stregla; oblastne pa je znala prositi toliko ljubeznivo, da se ji je vdal vsak. Če je zdrnil košček kruha na tla, je bila Lucija, ki ga je spoštljivo pobrala. Vse oči so jo spremljale in hvalile.

Za durmi pa je stal Šimen, sredi zime go- lorok, da so se mu svetili beli rokavi. Nobeno oko ni tako použivalo Lucije kot njegovo. Za- dovoljen smeh mu je okrožal usta. Ko se je pritisnil na zadnji vogal mize, mu je namig- nil Zaplazinik:

„Veš kaj, vseeno Gašper ni slabo izbral.“

„Sama skrb in strežba je je.“

„Da bi le taka ostala!“

„Nič se ne boji! Tak dan se človek razode- ne“, mu je prerokoval Šimen in gledal Lucijo, ki je ročno delila juho med svate.

(Iz povesti „Strici“.)

malho in odnese iz hiše. Berač jo vpraša, kaj mu bo dala za plačilo. Smrt veli: „Veliko — to, da me boš pri vsakem bolniku videl. Če mu bom stala pri nogah, vedi, da še ne umre. Daj mu kako zdravilo! Ko ozdravi, bo mislil, da si ga ozdravil ti in ti bo izkazal rad svojo hvaležnost. Kadar me boš pa videl pri glavi, ne ponujaj se za zdravnika, zakaj takemu bol- niku je namenjeno umreti.“ Berač se oveseli, člene Smrt spet v malho in jo odnese iz hiše.

Kmalu se razširi po vsem obližju glas, da ga ni bilo in ne bo boljšega zdravnika od te- ga berača. Komurkoli je dal zdravilo, vsakemu je odleglo in ozdravel je. Denarjev je dobil toliko, da ni vedel, kam bi jih spravil.

Ali v svojo nesrečo je bil preveč usmiljene- ga srca, da bi rad pomogel tudi tistim, ki jim je bilo namenjeno umreti. Ugledavši Smrt pri glavi, je prestavil posteljo, da je stala Smrt bolniku pri vnožju. Enkrat se mu je res po- srečilo, da jo je prekanil in bolnika otel. S to prevaro pa je berač božjo deklco Smrt tako razžalil, da se mu ni nikoli več prikazala, ne pri glavi, ne pri nogah. On sam pa je postal spet to, kar je bil prej, največji revež in je moral biti vesel, da je dobil za svojo lakoto košček črnega kruha.

LOUIS ADAMIČ:

Srečanje po dveh letih

Petra sem komaj spoznal. Bili sta ga sama kost in koža. Lasje so se mu bili umaknili na- vpad, da je postalo čelo zelo visoko, medtem ko so mu bili lasje na sencih popolnoma osi- veli. Oči so se mu globlje pogrezale v jamice kakor pred dvema letoma. Obraz je imel nek- danje značilne poteze, toda celotni vtis je bil popolnoma drugačen, kakor sem ga imel v spominu. Zdelo se mi je, da vidim v njem ne- kaj Jackovega — trpečo skrotovičeno Jackovo podobo.

Toda bolj kakor vse drugo so me začudile njegove roke — velike, raskave, žuljave roke — edini del njegovega telesa, ki je bil videti krepak in zdrav, posledica dveletnega težke- ga dela, zakaj verjetno je pred zaposlitvijo v Pennsylvanijski jeklarni v Homesteadu delal drugod, čeprav nihče ni vedel, kje, on pa naj- manj.

Ko sem stopil k njegovi postelji, so bile njegove oči zaprte in ob pogledu nanje so mi solze stopile v oči. Da bi jih zadržal, sem se dotaknil ene njegovih raskavih rok in rekel:

„Zdravo, Peter!“

Odprl je oči, me precej prepoznal in segel po moji roki. „Jeh!... jeh!“ je rekel s tihim, bolnim glasom. Toliko da ni jokal.

„Le mirni bodite,“ ga je precej posvarila strežnica. „Ne smete se razburiti. Ostanite le- po na hrbtu — takole — bodite popolnoma mirni in govorite tiho in počasi, samo nekaj besed hkrati, nato pa počivajte. Ste razu- meli?“

Louis Adamič, rojen na Kranjskem pri Grosup- lju, si je kot ameriški pisatelj ustvaril s svojim pisanjem nemaljav sloves. Čeprav je s svojim pi- sateljskim delom posegel globoko v ameriško ja- vno in kulturno življenje, pa je ostal vse svoje življenje, ki se je končalo tako tragično, zvest sin svoje jugoslovanske domovine, kar dokazujejo tu- di njegova številna dela.

Njegov roman „Vnuki“ je zelo značilen zanj po avtobiografičnem prijemu in po ugledu na ameriško življenje. Kako poln življenja je njegov opis usode jugoslovanskih izseljencev in njihovih

Peter se je nakremžil, češ da razume.

„Ne ženite si tega k srcu, Peter,“ sem rekel.

„Držite me za roko,“ je rekel Peter, „če se vam ne upira.“

Vprašal sem strežnico, ali je prav, da ga držim za roko. Rekla je, da mu menda ne bo škodilo, torej sem ga držal do malega ves čas, kar sem bil pri njem. Bil sem njegovi živi stik s preteklostjo, po katerem je, kakor si lahko predstavljam, obupano hrepenel.

„Zgodilo se je nekaj španskega,“ je pričel. „Pravijo mi... da smo, da smo leta 1930... da sem v Pittsburghu... da sem delal... v neki homesteadski tovarni.“

„Ne ženite si tega k srcu, Peter.“

...in salamensko sem bolan... Bil sem v Pedru... spominjam se... sprehajal sem se z vami... po pečini... bilo je zvečer... ob sončnem zatonu... nato...“

Premor, zaprl je oči in jih spet odprl.

...nato sem bil tukaj... bolan... ležec na hrbtu... vsi so me klicali... gospod Mc Leish... Jack McLeish... in mi naročali... naj bom miren.“

„Takšne stvari se velikokrat primerijo.“

„Kaj res?“

Prikimal sem.

„Ali sem res... v Pittsburghu?“

„Res.“

„In smo zdaj v letu 1930?“

„Da.“

(Odlomek iz romana „Vnuki“)

naslednikov, ki v „obljubljeni deželi“ — Ameri- ki niso našli tistih dobrot, ki so jih iskali oziroma pričakovali.

Svetovno znani in priznani pisatelj Louis Ada- mič je v svojem opisu življenja in dela vnukov starega Antona Galeta mojstrsko naslikal bridko usodo mnogih in premnogih izseljencev, ki niso našli tal v „novi domovini“. 368 strani obsega- jočo knjigo, ki nas poveže med jugoslovanske izse- ljence v Ameriki, dobite v knjigarni „Naša knji- ga“. Na prvovrstnem papirju tiskana in v platno vezana knjiga stane le 31.— šilingov.

Nepozabno doživetje

(Nadaljevanje s 3. strani)

Iz Strnišča smo se peljale v Rogaško Slati- no, kjer smo prenočile, pa za spanje nam ni ostalo dosti časa, kajti zvečer so nas prišle pozdraviti zastopnice žena iz Slatine. Prinesle so nam tudi darove, tako Tržačankam kakor Korošicam. Razvil se je živahen razgovor, ki ga je še podžigalo dobro haloško vino, ki so nam ga pridno nalivale tovarišice iz Rogaške. Drugo jutro smo si ogledale še naprave za črpanje zdravilne slatine in šle v globoko pod- zemlje studenca „Donat“, kjer smo si ogledale higijenične naprave črpanja, šle pa smo seve- da tudi pit zdravilno vodo v „Nalivalnico“.

Naša naslednja postaja je bila steklarna v Rogatu. Šle smo skozi vse objekte. Ne mo- rem popisati vtisov, ki so se vrstili, ker tovar- na je bila v polnem obratu. Ogledale smo si pripravljane kremenčeve mase, velike žare- če plinske peči, kjer so delavci pihači tako spretno izdelovali različne komade vseh oblik in barv, da smo komaj utegnile slediti njiho- vim kretnjam. Potem smo šle skozi objekte, kjer režejo steklenice, ogledale si brusilnice, kjer umetniško brusijo krasne ornamente v ko- zarce in steklenice vseh vrst, ter videle tudi kako slikajo krasne vzorce. Tu izdelujejo razen navadnega stekla tudi prvovrstni kristal, ki ga razpošiljajo večinoma v inozemstvo, največ v Ameriko, kar prinaša Jugoslaviji veliko deviz.

Iz steklarne smo se peljale potem proti Hr- vatski v vas Kumrovac, kjer je rojstni kraj maršala Tita. Njegova rojstna hiša je sedaj spremenjena v muzej, kjer je vsa ista oprava in oprema, ki je bila tam, ko je tu živel mali Josip Broz. Tu ne vidiš kake opravne bogata- šev, s kakršno se ponajajo drugi vladarji. Tu je preprosta in revna hiša revnega vaškega kmeta s pečjo, kjer je kuhala mama v želez- nih in glinastih loncih preprosto hrano. Tam je ročni mlin, izrezljana solnica, ko- lovrat, skrinje in preprosta postelja z hodnič- nimi rjuhami, sešitimi z roko, poleg postelje pa stoji stara zibelka, kjer je jokal in spal ma- li Joško. Večja soba je opremljena z različni- mi slikami in dokumenti iz maršalovega živ- ljenja, njegova šolska spričevala, policijski akti njegovih sodb, list, kjer je bilo razpisano na njegovo glavo ne vem koliko tisoč dinarjev, potem slika iz narodno-osvobodilne borbe, ki prikazuje maršala Tita in Ivana Ribarja, ko sta bila ranjena v napadu na Drvar. Vsi smo se podpisali v spominsko knjigo, kupili spomi- ne, ki jih prodajajo v hiši, ogledali si tudi kipe v sobi in pred hišo v vrtičku, krasna dela iz brona v nadnaravni velikosti. Ogledale smo si tudi delovno sobo in spalnico v hotelu, kjer je maršal stanoval in delal.

Iz Kumrovca smo zavile proti Novemu me- stu, kjer so nas žene spet sprejele nadvse lepo in nam podarile krasne slike, ki jih je izdelal umetnik domačin. Ogledale smo si mesto, nje- govo lego na polotoku, ki ga slikovito obkro- ža Krka. Tu nam je tovarišica, ki nas je spremljala, pokazala tudi kraj, kjer je stanova- la Primičeva Julija in kjer je ob Krki spesnil Prešeren svojo čudovito pesem „Luna si- je...“. Mesto obkrožajo utrdbe, ki jim je bila reka Krka najboljši zaveznik, in ga Turki menda niso mogli zavzeti pri nobenem napa- du. Povsod smo se kar preveč zakasnila, tako tudi tukaj z odhodom nazaj v Ljubljano.

V Ljubljani so nas že čakale tovarišice s prigrizkom in kartami za gledališče. Po kon- čani predstavi smo šli še v kavarno, kjer smo ob rujni kapljici praznovali poslovilni večer. Nekat tesno nam je postalo ob uri slovesa. Težko smo zapuščale vse drage tovarišice in tovariše, vse lepe kraje, ki smo jih videle, vse nove znanke, ki smo jih spoznale, zlasti pa to- varišice iz Trsta in Primorske, ki smo jih vzljubile kot res najboljše tovarišice in sobor- ke, živeče prav tako na ozemljih, ki so ostala po zaslugi „Velikih“ v zamejstvu, izkoriščana in zapostavljena, podvržena še vedno raznaro- dovalnemu pritisku.

Medtem so nam tovarišice iz Ljubljane in članice glavnega odbora pripravile novo pre- senčenje. Ko smo prišle po svoje stvari, so nas čakala že lepa spominska darila. Kot otroci smo se razveselile ljubkih izdelkov, ki so jih tako umetno ustvarile pridne roke naših žena. Bile so pa tudi lepe knjige, moje naj- večje veselje iz otroških let, ter srečani, umet- niško poslikani pirhi iz Bele krajine, krasni spominki z značilnimi napisi s IV. kongresa.

Zjutraj je napočil čas odhoda. Po prisrčnem slovesu smo odšle vsaka na svoj vlak, ki nas je odpeljal hkrati proti Trstu in proti Jesenicam. Hvaležne smo našim sestram v svobodni Slo- veniji za tako lepe dni, ki smo jih preživele, hvaležne vsem, ki so nam dali možnost udele- žiti se kongresa in videti vse lepe kraje v naši matični državi.

Marica

KOLEDAR

Sobota, 29. november: Saturnin
Nedelja, 30. november: Andrej, apostol
Ponedeljek, 1. december: Marijan, muč.
Torek, 2. december: Bibijana.

SPOMINSKI DNEVI

29. 11. 1881 — Umrli v Ljubljani politik in pisatelj dr. Janez Bleiweis — 1943 II. zasedanje AVNOJ-a v Jajcu — 1949 Razglasena Federativna Ljudska Republika Jugoslavija — 1948 Umrli v Ljubljani pesnik dr. Igo Gruden.

30. 11. 1806 — V uporu proti Turkom so Srbi zavzeli Beograd — 1943 Na II. zasedanju AVNOJ-a v Jajcu je bil na predlog slovenske delegacije podeljen tov. Josipu Brozu-Titu naslov: maršal Jugoslavije.

1. 12. 1870 — Sestanek slovenskih, hrvatskih in srbskih politikov v Ljubljani. Sestavili so tako imenovani „Ljubljanski program“ za združenje Jugoslovancev.
2. 12. 1860 — Rojen Franc Grafenauer — 1868 Rojen skladatelj Oskar Dev — 1916 Umrli v Ljubljani slovenski zgodovinar in urednik Franc Levce — 1942 Začetek atomskega veka — v univerzitetnih laboratorijah v Chicagu je uspel prvi poizkus z atomsko energijo.

Beljak

Iz poročila davčnega urada je razvidno, da je obisk štirih beljaških filmskih gledališč zelo številan. Meseca oktobra je filmskim predvajanjem prisostvovalo 74.840 oseb, ki so izdale za vstopine 250.000 šilingov. Enainštirideset plesnih prireditev je oiskalo 3320 oseb, kar pomeni, da se je zanimanje za tovrstne prireditve zmanjšalo in na 10 koncertih so našli samo 2500 udeležencev.

Kriva Vrba

Komaj eno in pol leta stari otrok Herbert Feichter v Krivi Vrbi se je preveč približal peči, kjer se mu je vnela obleka. V kratkem času je bil ves v plamenih kakor živa baklja. Nesrečni deček je zadobil hude opekline po vsem telesu. Takoj so ga morali prepeljati v celovško bolnico, kjer pa mu niso mogli več pomagati in je težkim poškodbam kmalu nato podlegel.

Zveza slovenskih izseljencev poziva

vse svoje člane, da, v kolikor tega še niso napravili, takoj vložijo prošnjo za izstavitev tako imenovane izkaznice za žrtve fašizma (Opferausweis), ker tozadevni zakon s koncem tega leta, to je z 31. decembrom 1952, zgubi svojo veljavnost. Ponovno opozarjamo, da po tem roku ne bo več mogoče vlagati takih prošelj. Potrebne tiskovine kakor tudi vsestranska pojasnila dobite pri Zvezi slovenskih izseljencev, Celovec, Gasometergasse 10.

O d b o r.

ŽENE IN DEKLETA!

Vaš list je „Naša žena“

Naročajte „Našo ženo“ v knjigarni „Naša knjiga“ v Celovcu, Gasometergasse 10.

V Velikovcu bodo proslavili 700-letnico mesta

Velikovški občinski svet je sklenil, da bo pričel s pripravami za proslavo 700-letnice, odkar je Velikovec postal mesto. Velikovec, eno izmed najstarejših mest na Koroškem, leži na veliki ravnini, ki se razprostira od Celovca do Pliberke in od Svinške planine do Karavank. Zidan je kakor druga stara mesta in poseduje več uradov, kakor okrajno glavar-

dobi je deloval v Velikovcu predikant Julij Wieser, ki je pridobil za novo vero skoro vse prebivalce, ki so ostali protestantje do leta 1600, ko je hodila od kraja do kraja izpreobraževalna komisija. Velik del mesta je leta 1690 porušil močan potres, v 16. stoletju pa je divjala po mestu kuga. Tudi, za časa Napoleonovih vojn je mesto mnogo trpelo in nad-

Slovenska kmečka zveza, Celovec, Wulfengasse 15

ima v ponedeljek, 8. decembra 1952, ob 9. uri dopoldne v mali dvorani Delavske zbornice v Celovcu svoj

redni letni

POKRAJINSKI OBČNI ZBOR

Vse delegate vabimo k zanesljivi udeležbi.

POKRAJINSKI ODBOR

stvo, okrajni šolski svet, okrajno kmečko zbornico, celovni urad, okrajno žandarmerijsko komando in druge.

V listinah imenujejo Velikovec prvič leta 1147 kot trg, leta 1252 pa že kot mesto, ki je bilo v začetku last šentpavelskega samostana. Korcem 13. stoletja je postalo mesto last deželne kneza, ki mu je podelil mnogo pravic. V srednjem veku je preživelo mesto burne čase. Za časa turških in ogrskih navalov sta mesto in okolica veliko trpela. V protestantski

vojvoda Ivan je dal požgati most čez Dravo, ko se je umikal pred Francozi. V St. Rupertu pri Velikovcu je zelo stara cerkev, ki so jo postavili že v 8. stoletju, v bližini pa je poslopje Ciril-Methodove šole in na pokopališču masovni grob padlih borcev za svobodo iz časa narodno-osvobodilne borbe in ga krasi veličasten spomenik, ki bo še pozne rodove spominjal na junaško in težko dobo slovenskega ljudstva na Koroškem.

V Velikovcu so pri zadnjem ljudskem štetju

Borovlje

V vasi Ždovlje se je primerila prometna nezgoda. Trgovski potnik Franc Fischer se je peljal s svojim osebnim avtom iz Smarjete v smeri proti Borovljam. V Ždovljah pa mu je naenkrat postalo slabo, da je izgubil oblast nad vozom ter je zaradi tega zavozil v občestno ograjo in zadobil poškodbe na prsih in odrgnjenje kože.

Minulo sredo zjutraj pa je vozil trgovec Malle iz Brodi s svojim osebnim avtom skozi Borovlje v Celovec. Zaradi poledice je avtomobil v Borovljah zaneslo in je avto zadela Pavlino Thieren, ki se je ravno tam nahajala na pešpoti. Pavlino je avto vlekel kakih 20 metrov seboj. Pri tem je utrpela prelom ključnice in več manjših poškodb. Ponesrečenko so prepeljali v nezgodno postajo v Celovec.

Svetna ves

V petek 21. t. m. se je pripetila na nekem nepreglednem ovinku pri Svetni vesi prometna nezgoda, kjer sta trčila skupaj nek tovorni in osebni avto. Voznik osebnega avtomobila Luigi Battitori je bil lahko poškodovan, dočim je Alfred Primožič iz Kaple utrpel težke poškodbe ter so ga morali prepeljati v bolnišnico v Celovec. Tudi osebni avto je bil močno poškodovan.

Oltmanje

Nedavno so našli na cesti v Niči vesi proti Partovici kmečko hčer Hermino Jordan v ne-

zavestnem stanju. Jordan se je nahajala na poti domov v Ničo ves. Od zadaj jo je zadelo motorno vozilo in jo podrlo na tla, kjer je nezavestna obležala. Neznani voznik se za ponesrečenko ni zmenil in se je kratko in malo odpeljal dalje. Tudi Jordan, ki so jo z nekim osebnim avtom, ki je privozil mimo, prepeljali še v nezavestnem stanju v bolnico v Celovec, ni mogla podati nobenih podatkov o vozniku in avtomobilu.

Pliberk

Notarska zbornica je razpisala mesto za namestitev notarja v Pliberku. Interesenti morajo svoje prošnje vložiti do 31. decembra pri notarski zbornici.

Bisirica pri St. Jakobu v Rožu

Težka elementarna nesreča je zadela v noči od 26. na 27. novembra t. l. Mihajela Korajmana, p. d. Hofnerja v Bisirici pri St. Jakobu. V gospodarskem posloplju je nastal ogenj, ki je poslopje uničil do tal. Zgorele so tudi vse zaloge krme in gospodarski stroji ter cenijo škodo na okoli 200.000 šilingov. Mogoče je, da je požar nastal zaradi tega, ker je že zjutraj 26. novembra začelo goreti v dimniku, kar pa so pravočasno opazili in ogenj pogasili. Morda le niso tako temeljito pogasili in se je ponoči spet vnelo in lahko zaneslo iskre na gospodarsko poslopje, ki so povzročile požar. Požarnim brambam iz St. Jakoba, Podgorij in Gorinčič je uspelo, da so preprečile, da ogenj ni zajel tudi drugih posloplj.

našteli 3552 prebivalcev. Značilen primer narodnostnega razvoja prebivalstva v mestih in trgih na slovenskem ozemlju je tudi Velikovec. Narodnostni sliki so dajali pečat priseljeniki nemški uradniki, trgovci in gospodarsko močnejši podjetniki, ki so pritiskali na podložnike in gospodarsko šibkeješe. Nemška uradna statistika navaja tudi v Velikovu močno nemško večino, na primer leta 1880: 1516 Nemcev, 188 Slovencev; 1890: 1604 Nemcev, 232 Slovencev. Leta 1910 so našli 2079 Nemcev in 518 Slovencev. Uradne ugotovitve nikakor niso ustrezale resničnemu narodnostnemu stanju v deželi. Po slovenskem privatnem štetju so leta 1910 našli v Velikovu 686 Nemcev in 1911 Slovencev. Cerkevna uradna označba za velikovsko mestno župnijo je bila do leta 1890 „slovensko-nemška“, kar pojasnjuje Einspielerjevo poročilo, po katerem je v Velikovcu ena tretjina prebivalstva govorila le slovensko, druga le nemško, tretja oboje. To zadnjo skupino smemo skoraj vso šteti k Slovincem, ker se v koroških razmerah le redki Nemci uče slovensko. Slovensko privatno ljudsko štetje leta 1910, ki je temeljilo na podlagi materinega, ne občevalnega jezika, je pokazalo razliko med nemškimi uradnimi podatki na podlagi občevalnega jezika in slovenskimi podatki na podlagi materinega jezika. Pri Slovincih so prav v krajih z večjim nemškim uradnim in gospodarskim pritiskom izrabljali razlago občevalnega jezika, češ, da občevalni jezik ni niti materinščina niti jezik, v katerem ljudje govorijo doma, marveč le jezik, ki ga običajno uporabljajo v javnosti. Na ta način se je umetno večal delež nemškega prebivalstva tudi v Velikovu, vsaj na papirju. Uradno štetje z nem-

Slovenska prosvetna zveza naznanja

VABILO

Slovensko prosvetno društvo „Trta“ v Zlati vasi vabi na MIKLAVŽEVANJE, ki bo v nedeljo, dne 30. novembra t. l., ob 14. uri v Prosvetnem domu.

Spored: igra „MIKLAVŽ PRIHAJA“ in obdarovanje otrok.

Starše naprošamo, da oddajo darila pravočasno pri Rutarju. Prireditve bo zaradi tega že ob 14. uri, da bodo mogli otroci pred nočjo domov.

V nedeljo, 7. decembra bo ponovitev prireditve v St. Lipšu.

kim nasiljem je na Koroškem vedno stremelo za tem, da bi pokazalo popolnoma popačeno stanje, zlasti še pozneje za časa prve avstrijske republike.

Kljub temu pa, da je minulo že 700 let od podelitve mestnih pravic kraju, iz katerega se je že od nekdaj širil v okolico potom uradne in gospodarsko močnejše gospode pomemčevalni duh, je Velikovec ohranil v bistvu slovensko jedro. Velikovec s svojo slikovito okolico je ohranil do današnjih dni slovenski značaj, ki mu dajejo pečat zlasti tržni dnevi vsako sredo in dva največja sejma, ki sta vsako leto na dan sv. Ruperta in Miklavža, kjer vsevpred govori in trguje slovensko.

28

„Tudi jaz sem se čudil. Mislim sem, da bo ostala stara devica, potem ko jo je tvoj nečak Jurij pustil na cedilu, pa glej, ban je ulovil Madžara, nekega Štefana Držfija, poveljnika podonavskih konjenikov. Zaroko so že objavili, a jeseni, če bomo živi, bo svatba. Prejel sem pismo iz Ogrske, v katerem mi sporoča to novico Bator.“

„Ali ti ne pišejo ničesar o naši pravdi in o preiskavi zaradi veleizdaje zoper Uršulo in Ambroža?“

„Sporočajo, da pravda spe,“ se zasmije Ferko, „kako ne bi? Ambrož sicer priganja, kolikor le more, da bi začela teči njegova pravda proti meni, a kralj ima sedaj veliko pravdo s Turkom in prosi v Augsburgu nemške stanovne, naj mu posodijo denar za vojsko, in nima časa razsojati naše spore. S preiskavo zoper Ambroža pa ne vem, če bo kaj.“

„Kako to?“

„E, tu ima svoje kremplje vmes spet tvoj dragi brat Nikolaj, ki ima kot poglavar sigetke kapetanije dovolj časa, da se po svoji navadi napisal kralju veliko pismo, v katerem jemlje v zaščito svojega ljubljence Ambroža. In

tako bo stvar zaspala. Zato tudi nisem šel na požunski državni zbor, ker se preveč jezim in imam doma zadosti opravka, da uredim gospodarstvo in kmečke zverine ukrotim. Odbil jim bom rogove, bodi brez skrbi. Ne ubijam si več glave z veleizdajo; zadovoljen sem, da imam tukaj svojo posest. Starega hudiča Ambroža sem itak na saboru pošteno usekal, da me bo pomnil do groba.“

„Saj res,“ se spomni Helena, „ker si že omenil kmečko drhal, kaj misliš storiti s španom Heningovke, Štefanom, ki ste ga davi ujeli na cesti blizu Brdovca?“

„Kaj mislim storiti?“ se zasmije Ferko, „raje vprašaj, kaj sem storil. Naj počiva v miru!“ Pri tem seže Ferko po škarijah svoje ženke, prereže nit in dé: „Vidiš, tako je bilo! Naučil bom prekleto slivarje igrati sodnika.“

„Daj, povej mi natančneje!“

„Ali je vredna taka brezpomembna stvarca tolikega govorjenja? No, tako je bilo. Šimen Drmačič mi je javil, da Štefan gosposko živi v Brdovcu, pri tem pa grozi, da se bodo vrnila na Susjedgrad stari gospodarji, da je kmečka pseta ščuval nate; njegovo imetje pa da je kar lepo. Hotel sem ga soditi, toda prekleto podžupan Jurij Raškaj ugovarja, da je Štefan plemič, slivar, da spada pod plemiško sodišče. Dobro, rečem, jaz ga obtožujem, vi ga sodite. Zbrali so se in klicali sodišče v Brdovcu ter razsodijo, da Štefan ni ničesar zagrešil in da je čist. To sem vedel. Zato sem, ko se je sodišče razšlo, z Bošnjakom in Antonom Gerečijem Štefana počakal. Zgrabimo ga, pri-

peljemo sem, jaz pa sporočim temu lumpu, Raškaju, da bom zdaj sodil jaz. Sodili smo hitro. Ti si še spala. Moj Anton prinese sekiro, zamahne in frk — odleti glava. Hišo lopovskega Štefana dobi Gerečič, ki mu je bučo odpilnil naravnost mojskro. Pokazal jim bom, kdo sem, pomelel bom vse te plemenite in neplemenite smeti, pa bo vse čisto ko ta-le pod,“ konča svojo povest Ferko in udari s peto ob kamnite plošče.

„Kaj, če te obtožijo!“ se ustraši Helena.

„Kdo?“ dvigne Tahi glavo, „bana imam v torbi, moja stranka je močna, kraj nas potrebuje, ne sme se nam zameriti, na Hrvaškem sem gospodar jaz. Kdo naj me toži? In komu?“

„Oče, oče!“ plane v sobo sin Gavro, „pravkar je Petričević prignal bosonogega človeka v okovih.“

Tahi vstane in hiti v predvežje prvega nadstropja, kjer sta z ženo stanovala, pogledat, kdo je. Doli je stal sredi dvorišča v snegu golglav in bos človek, odet samo v srajco in hlače in okovan v težke verige. Tresel se je od mraza ko šiba, črni lasje so mu viseli niz blede obraz, a iz ust mu je tekla kri. Zraven njega je bil na konju Peter Petričević z dvema vojakoma in „advokat“ Šimen Drmačič, odet v narobe obrnjen kožuh, noge pa si je bil ovil s slamo.

„Kdo je ta?“ vpraša Tahi.

„Latrunculus pravissimus!“ odgovori Dr-

* „Velik razbojnik.“

mačič, ki se prikloni in ponižno pozdravi gospodarja. „Ta-le preproščeni gospod se piše Ivan Sabov, ki ga mati ni rodila za nič drugega ko za vešala. Gotovo ga že poznate, vaša milost.“

„Ho, ho! Ivan Sabov!“ se zasmije graščak, torej ste ga ujeli!“

„Uti ligura docet.“* vaša milost,“ brblja Šimen dalje, „pa smo pri tem svoj kruhec pošteno zaslužili.“

Tahi stopi doli na dvorišče in se postavi pred reveža, ki se je tresel po vsem životu in gledal v zemljo.

„Ti si Ivan Sabov, kajne?“ vpraša Tahi.

Človek ponosno dvigne glavo, pogleda velikaša s prodirajočim pogledom in reče:

„Da, Ivan plemeniti Sabov.“

„Vidiš,“ se vmeša Drmačič, „nisem vedel, da si plemenit. Torej se more tudi plemenita koža ježiti? Človek bi rekel, da ti ni toplo.“

Sabov pogleda „advokata“ z največjim prezirom in ne reče nič.

„Ti si,“ nadaljuje Tahi, „hujskal kmete proti meni, češ, da je gospodarica Heningovka; ti si z oboroženo roko naskočil Susjedgrad.“

„Sem.“

„Z mečem si branil grad pred banom in ubil kapetana Vlašiča.“

„Sem.“

„A zakaj si to počenjal, prijatelj?“

„Ker sem služil Heningovko in ji obljubil

** „Kakor dokazuje ta-le njegova oseba.“

Nekaj besed o očetu

O materi in materinstvu pišemo in beremo že od davnih dni. Želja biti mati je za vsako ženo samo naravna in razumljiva. Prav materinstvo je tisto, ki nas vodi čez ozke družinske meje do naroda, do vezi s preteklostjo in prihodnostjo.

Besede očetovstva pa ne slišimo tako pogosto, čeprav je z besedo materinstvo v ozki zvezi. Mogoče je vzrok v tem, da dekle že zelo zgodaj občuti klic materinstva in željo po otroku, medtem ko je za očetovstvo potrebna duhovna zrelost. Ko se mlad fant razvija, v njem vse vre in zdi se mu, da bi lahko zemljo dvignil iz tečajev, se počuti pri vsem tem navadno, v svoji domišljavosti, kot individualno bitje. Šele ko se malo umiri, začuti da je član družbe, da je samo delček dolge verige, ki izhaja iz preteklosti in se bo nadaljevala v prihodnosti. Ko se fant zave, da mora biti za svojo moč in sposobnost v veliki meri hvaležen delovanju mnogih členov verige iz preteklosti, se v njem vzbudi želja, da bi to delo nadaljeval in prenesel v bodočnost moč in ideje še bolj plemenite in lepše. In ko se zbudi ta odgovornost do prihodnosti, se vzbudi tudi želja po očetovstvu.

Če dekle fanta resnično ljubi, gotovo kdaj pomisli: „Od tega človeka bi rada imela otroka“, prav tako mora pomisliti mož, ko sklene zakon in si ustvari dom: „Otroka bi rad imel!“ Tako ima zakon še eno trdno vez poleg ljubezni in iskrenega tovarštva — skupno željo po otroku, ki je ena bistvenih človeških lastnosti.

Toda za očetovstvo je potrebno mnogo več, kot samo želja po otroku. Mnogokrat mislijo očetje, da zadostuje dobra volja, da ustvarijo otroku lepše življenje, kot so ga imeli sami in da otroci dosežejo ideale in cilje, ki jih sami niso mogli. Pri teh sebičnih željah pa spregledajo otrokov talent, nagnjenje in želje. Čut dolžnosti in odgovornosti mora biti v družini vzajemni, morajo ga imeti otroci do staršev, toda tudi starši do otrok. Ta čut dolžnosti vključuje tudi pojem, da je oče vzgojitelj in tovariš svojemu otroku.

Tej dolžnosti oče ne zadosti, če ima otroka samo rad in materialno skrbi za družino, vso vzgojo pa prepušča materi. Otrok res ne more pogrešati prepotrebne materine ljubezni in nege, toda vzgoja mora biti naloga obeh, očeta in matere.

Če pa hoče biti nekdo vzgojitelj tistih, ki dorajajo, jim mora biti tudi vzor. In prav to je najtežja in najbolj hvaležna naloga očetovstva. Otrok se ne sme v očetu nikdar razočarati, ali se očeta sramovati. Zato bi moral oče izvrševati svojo življenjsko nalogo in poklic, pa če je še tako neznan, pošteno in ponosno, da bi ga tudi otrokove oči lahko vedno gledale in dobro sodile.

Pri pogovoru o otrokih večkrat slišimo pomisleke, da preveč stanejo in ovirajo svobodo staršev, ki se morajo zavoljo otrok marsičemu

odpovedati. Ta ugovor ni upravičen ker je prav, da se starši omejijo zavoljo otrok. Življenje nam prinaša velike preizkušnje in menda ga ni človeka, ki bi se mu lahko vse želje izpolnile. Če imamo samo enega otroka in jih ne maramo več samo zato, ker jih potem ne bomo mogli več tako razvajati, verjemite, da otroku samo škodimo. Kako bomo iz takega otroka naredili trdnega in preizkušenega človeka, ko se ne bo znal odpovedati niti najmanjši stvari, ker je pač nekoč v domači hiši imel vse, kar je pozelel? Kako mu bomo razložili, da se mora v življenju marsičemu od-

povedati in marsikaj premagati, če tega ni bil vajen, niti je to pri svojih starših videl? Do tega ga bo moralo vzgojiti šele življenje, ki pa je vedno trši vzgojitelj od staršev.

Oče, mati in otroci — to so trdnjave, ki tvorijo veliko trdnjavo — državo. Če so te trdnjave zdrave in močne, bo tudi velika trdnjava lahko kljubovala vsem viharjem in preizkušnjam. Če oče in mati občutita spoštovanje do preteklosti in odgovornost do bodočnosti, potem bodo tudi otroci postali trdni člani v tej dolgi verigi in omogočili spet svojim otrokom življenje, vredno človeka.

Mount Everest še ni premagan

Pred dnevi so nekateri časopisi in radijske postaje sporočile zelo skope podatke, da se je morala druga švicarska odprava na Mount Everest, ki jo vodita dr. Chevalley in znani švicarski alpinist Lambert, znova vrniti. Letos spomladi je prva švicarska odprava pod vodstvom dr. Wyss-Dunanta prišla skoraj 8600 m visoko, potem pa se je moral vodnik Lambert obrniti, ker je grozil nastop monsuna. Zadnje vesti o drugi odpravi so zaenkrat še zelo skope. Po nekaterih poročilih so plezalci prišli celo 50 m pod vrh, druga poročila pa govorijo o 200 metrih. Vsekakor bomo morali počakati še nekaj dni ali tednov, nakar šele bomo lahko izvedeli kaj več o ponovnem neuspehu poizkusu švicarskih alpinistov.

Marsikoga bo najbrž presenetila vest, ki govori o porazu 200 oziroma celo 50 m pod vrhom, torej tik pred ciljem. V resnici pa to ni tako enostavno in so tudi trditve, da so se Švicarji obrnili celo 50 m pod vrhom, lahko povsem verjetne. Znani francoski alpinist Maurice Herzog, ki je pred nekaj časom predaval v Jugoslaviji o osvojitvi Anapurne

(8078 m), je povedal marsikaj zanimivega o vplivih in gibanju človeka v višinah nad 8000 m. Dejal je, da lahko zelo dobro treniran alpinist do višine 8000 m še razmeroma uspešno napreduje in lahko pleza oziroma hodi tudi brez kisikovih aparatov. Toda vsako napredovanje nad to višinsko mejo pa je nekaj povsem različnega. Za vsak meter višinske razlike nad 8000 m se je treba v pravem pomenu besede boriti s stisnjenimi zobmi, dihanje je brez posebnih aparatov skoraj nemogoče (zaradi izredno redkega zraka), nastopajo težke motnje v funkcioniranju možganskega in živčnega aparata. Če je napredovanje do višine 8000 m še kolikor toliko normalno, potem je hoja nad 8000 m podobna bolj opotekanju precej „okajenega“ pijanca. Do meje 8000 m lahko zato napredujemo še razmeroma naglo, nad to višino pa se dobesedno v potu svojega obraza borimo za vsak meter po cele minute. Zato se tudi ne smemo preveč čuditi, če bomo čez nekaj dni ali tednov slišali potrjene vesti, da so se morali Švicarji vrniti 50 metrov pred ciljem — 50 metrov pod vrhom Mount Everesta.

Poostrena carinska kontrola na avstrijsko-italijanski meji

Zadnje dneve je, kakor govorijo in pišejo, prehod čez mejo iz Avstrije v Italijo in obratno podvržen posebno ostri carinski kontroli. Vse potnike, ki se vozijo preko meje, zelo natančno preiskujejo. Poostreno kontrolo so uvedli na poziv mednarodne policijske oblasti, ker so v Italiji zasledili skupino ponarejevalcev denarja, ki je v veliki množini ponarejala dolarje in ponarejene bankovce razpečavala po vsej Evropi.

V Milanu je policija na podlagi mednarodne tiralice aretirala nekega že dolgo zasledovanega zločinca Friderica Paleottija, ki se je pod izmišljenim imenom „Mister“ bavil z zločinskimi posli in je predvsem kradel dragulje. Nedavno jo je potegnil iz Italije čez zeleno mejo v Švico, kjer se je vlegel v park nekega gradu. Medtem je opazil, da sta se pojavili dve osebi, ki sta odnesli iz grajske kleti neke

zavočke. Nato je tudi Paleotti zlezel v klet, kjer je našel dragocene okraske, s katerimi je spet črno prekorajčil mejo v Italijo in v Milanu dragocenosti prodal in lire zamenjal za dolarje. Ko so ga prijeli, se je izkazalo, da so dolarji ponarejeni, nakar je navedel osebe, pri katerih je lire za dolarje zamenjal. Tri može, ponarejevalce dolarjev, so aretirali, ki pa so tvorili samo podružnico glavne ponarejevalnice, ki je bila v Rimu.

Rimski ponarejevalci pa so o tem pravočasno zvedeli ter so ubežali in policija domneva, da so jo potegnili v inozemstvo, najverjetneje v Avstrijo ali Nemčijo, kjer se je zadnje čase pojavilo večje število dolarskih bankovcev na črnem trgu, med tem tudi v Salzburgu in na Koroškem. V teh deželah je v večjih mestih nekaj lokalov, ki so znani kot nedovoljene devizne centre.

plemiško zvestobo, ker vem, da je Susjed njena dedovina, ki ste ji jo odvzeli po krivici.“

„Tako?“ reče Tahi in kima z glavo, „toda ti, bratec, si iz okna streljal na moje ljudi in ubil konja, ki je bil trikrat več vreden ko tvoja lopovska duša.“

„Sem.“ odgovori Sabov, „ker so vaši vojaki proti božji in človeški postavi vlomili v moj plemiški dvor, da ga prisvoje za vas. Plemič sem, sam svoj gospodar.“

„Zakaj pa si zbežal?“

„Ker ste poslali nadme celo četo. Hotel sem se zateči v varen kraj, da vložim zoper vas tožbo na plemiško sodišče.“

„Aha? Tako, tako!“ se nasmehne Tahi. —

„Kje pa ste ga ujeli?“ vpraša Petričevića.

„V njegovi zidnici blizu Stubice,“ odgovori le-ta.

„Da,“ nadaljuje Šimen. „Ko sem ponoči vdrl v njegovo stanovanje, sem našel par njegovih čevljev in sem tako imel njegovo sled. V snegu jo najdem vtisnjeno in tako smo šli za njo dalje in dalje. Potem pustim za seboj v zaklonu nekaj oboroženih ljudi, sam pa jo mahnem proti zidnici svojega starega znanca Ivana. Prestraši se, pa sem ga pomiril, rekoč, da sem namenjen iz Stubice h gospodu Gregorjancu in naj me prenoči. Govorila sva to in ono, on pa mi pravi, da rajši umre, kakor da bi sprejel od rablja Tahija — tako je rekel — mrvico kruha ali kapljico vode. Napoči noč, za menoj pride Petričević in ujeli smo miš ter jo elekli, da bi revež po poti ne znojil. Zdaj ga imate tu.“

„Ej,“ reče Tahi in si viha brke, „vidiš prijatelj, prišel si k meni v gosti, pa te ne morem v tej zimi pustiti iz hiše, ker ne daj Bog, da bi po moji krivdi zmrznil. Dal ti bom stan in posteljo, ker pa od mene nočeš ne mrvice ne kapljice, te ne bom silil. Moglo bi ti škodovati.“

Sabov privzdigne glavo in pogleda Tahija z otrpnjenimi očmi, da bi uganil, kaj le-ta z njim namerava narediti. Naposled se zdrzne in reče:

„Gospod Franjo Tahi, ugovarjam temu nasilju! Izpustite me, plemič sem!“

„Kdo to ve? Treba je prej poiskati tvojo plemiško listino. Toliko časa moraš potrpeti.“

„Težko bo kaj iz tega, vaša milost,“ se nasmehne Drmačič; „ko je zbežal in smo izgnali njegovo ženo in otroke, smo prenočili v njegovi hiši. Tam sem naložil peč z različnimi papirji, med katerimi je bila tudi pisana oslovsko koža.“

Ujetnika pretresa groza, obupno se prime z rokami za prsi, da so zažvenketale verige in zamolklo zastoka od boli, srda in nemoči: „Bog, moj Bog, ali si še živ?“

„Petričević!“ zapove Tahi, „vedi mi mojega gosta v spodnjo kamrico, dobro ga varuj in pomni: Ivan noče od mene ne kapljice ne mrvice, zato mu ni treba ničesar ponujati.“

* Plemiške listine, na katerih so bile velike začetnice naslikane z barvo, obdane z različnimi okraski, so bile iz pergamenta, narejenega iz oslovsko kože.

„Lahko noč, nobilis domine!“ se zakrohota „advokat“.

Ujetnik klecne na kolena in pogleda v nebo, toda vojaki ga s silo odženejo, medtem ko se Tahi vrne vesele volje po stopnicah v svojo sobo poklepetat z gospo Heleno, ki mu pove, da se je jutraj oglasil pri njej župnik Babič, če kaj ve za mladega Jurija Mogaiča, ker ljudje vedo zagotovo, da so ga odgnali v Kanižo.

„Recite mu, gospa Helena,“ odgovori Tahi, „prvič, da so Mogaiča ujeli Turki pa najbrž iz njega naredili kopuna, drugič, naj se hudičevi far ogiblje mojega doma, ker ga bom lopnil po svetih tonzuri. Lopov je, kmečke krvi, pes, kakor vsa ta kmečka drhal.“

Bilo je pet dni po svečnici. Gospod Ferko si je dobro privoščil zlate vinske kapljice, ki so jo bili njegovi ljudje zaplenili v zidnici Ivana Sabova v Brdovcu. Lica so mu gorela, oči plamenele. Veselo skoči na noge, bil je vražje volje. Nataknišvi kapo na levo uho, se spusti navzdol po stopnicah in glasno pokliče:

„Peter, ej Peter, kje si, lump?“

Peter Bošnjak se takoj oglasi in nizko prikloni.

„Prinesi ključ kamnite kamrice, da vidim, kako se ima naš gost Ivan Sabov. Pa hlebec svežega kruha prinesi!“

** „Plemeniti gospod.“

(Dalje)

RADIO PROGRAM

RADIO CELOVEC

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 6.20 Jutanja glasba — 8.15 Kaj kuham danes? — 8.30 Pozdrav zato — 9.05 Zelje poslušalcev — 10.15 in 15.00 Solška oddaja — 11.45 Za podeželsko ljudstvo — 12.00 Opoldanski koncert — 14.10 Kar si želite — 17.10 Popoldanski koncert. Poročila dnevno ob: 7.00, 8.00, 12.30, 17.00, 20.00 in 22.00.

Sobota, 29. november:

8.45 Biseri slovenske književnosti: Oda. Kar športnika zanima — 10.45 Veder dopoldne. — 14.15 Mesto in dežela z roko v roki — 14.30 Zeli si kaj! — 15.15 Kulturno zrcalo tedna — 16.15 Mala filmska revija — 17.40 Philips revija — 20.15 Športna poročila — 20.20 Stajersko koroški večer.

Nedelja, 30. november:

7.15 Pester spored po željah poslušalcev — 8.10 Kmečka oddaja — 9.15 Muzikalična nedeljska promenade — 10.00 Maša — 11.15 „Veselo za vse ljudi“ — 12.45 Kulturno zrcalo tedna — 14.00 „Sosed“, slušna igra — 14.45 Pozdrav za mesto in deželo — 16.45 Otroška oddaja — 17.30 Šport in glasba — 18.30 Od A do Z — 20.15 Športna poročila — 20.20 Večerni koncert — 23.00 Plesna glasba.

Ponedeljek, 1. december:

10.45 Iz ženskega sveta — 11.00 Pozdrav za mesto in deželo — 11.25 in 11.35 Solška oddaja — 13.45 Glas mladine — 14.00 Novosti iz Stajerske — 14.30 Slov. poročila in objave. Teden in mi. Mojstri besede — 15.45 Poslušalci pripovedujejo — 16.00 Avstrijski komponisti sedanosti — 16.30 Za osamljenega in bolnega — 20.15 Literatura v ponedeljek — 20.45 Zelje, ki jih radi izpolnimo — 22.30 Slušna igra.

Torek, 2. december:

10.45 Iskalna služba — 11.00 in 11.25 Solška oddaja — 14.30 Slov. poročila in objave. Zdravniški vedež. Okno v svet: Italija — 15.30 Za ženo in družino — 16.00 Koncertna ura — 16.50 Anekdote meseca — 18.30 Za našo vas — 18.45 Kmečka oddaja — 19.15 Velika šansa — 20.15 Mi Stajerci.

RADIO LJUBLJANA

Dnevne oddaje razen ob sobotah in nedeljah: 5.30 Dobro jutro dragi poslušalci! — 7.00 Radijski koledar in pregled tiska.

Poročila dnevno ob: 5.45, 6.30, 12.30, 15.00, 22.00 — 19.00 Radijski dnevnik.

Sobota, 29. november:

8.00 Ob letošnjem Dnevu republike — 9.10 Iz Koroške v Belo Krajino — 11.00 Oddaja za pionirje — 11.45 Pionirji pojo in igrajo — 12.40 Plesi jugoslovanskih narodov — 17.10 Igra orkester Radia Ljubljana — 17.45 Sprehod po Jugoslaviji — 18.30 Oddaja za naše brate onstran meje — 20.00 Zunanje politična oddaja — 10.10 Amaterski zbori, ansambli in solisti iz raznih krajev Jugoslavije pojo in igrajo. 21.30 Domača zabavna glasba.

Nedelja, 30. november:

8.15 Vesele melodije — 9.00 Po naši deželi — 9.40 Slovenske narodne pesmi — 11.00 Zgodbe in uganke — 12.40 Zabavna glasba — 13.00 Pogovor s poslušalci — 13.10 Zeleli ste se počmujate! — 15.10 Zabavna glasba — 15.30 Za naše kmetovalce — 15.40 Polke in valčki — 16.00 Lepe melodije — 16.30 Radijska igra — 18.15 Mali koncert lahke glasbe — 19.40 Igra Srečko Drazil s svojim orkestrom — 20.00 Operni prerez — 21.00 Prijetno zabavo.

Ponedeljek, 1. december:

12.00 Lahka glasba — 12.40 Pester spored slovenskih narodnih in umetnih pesmi — 14.00 Od melodije do melodije — 15.30 Solška ura za nižjo stopnjo — 16.00 Pester operni spored — 17.00 Roman — 17.15 Zabavne melodije — 17.45 Tečaj francoskega jezika — 18.30 Jezikovni pogovori — 19.40 Igra Studentski plesni sekstet — 20.00 Okno v svet — 20.10 Simfonični koncert radia Ljubljana.

Torek, 2. december:

11.00 Solška ura za nižjo stopnjo — 11.30 Solška ura za višjo stopnjo — 12.00 Opoldanski koncert — 12.40 Med glasbenim sporedom zanimivosti iz znanosti in tehnike — 15.10 Zabavni zvoki — 17.00 Sportno predavanje — 17.45 Tečaj angleškega jezika — 18.00 Poje moški zbor Slava Klavara iz Maribora — 18.30 Iz jugoslovanskega kulturnega življenja — 19.40 Igra Srečko Drazil s svojim orkestrom — 20.00 Ciklus predavanj iz vzgoje otrok — 20.15 Odlomki iz oper — 21.00 Literarna oddaja.

Razstava avstrijskih zveznih železnic

V prostorih kolodvorske restavracije celovškega glavnega kolodvora bodo danes, dne 29. novembra 1952, ob 10.30 uri odprli razstavo zveznih železnic. Razstavo so pokazali doslej že v več glavnih mestih in izkazujejo v Linzu samem 80.000 obiskovalcev. Presečenjena reklamne tehnike naj vzbudijo zanimanje prebivalstva na prikazu zmogljivosti, prirejene pod geslom: „Kaj veste zares o avstrijskih zveznih železnicah?“

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10. Telefon 16—24. Za vsebino odgovarja: Rado Janežič. Tiska: Kärntner Druck- und Verlagsgesellschaft m. b. H., Klagenfurt. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt, 2, Postschließfach 17.